

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

**Přehled zvláštních režimů ochrany u
jednotlivých druhů autorských děl včetně
srovnání s ochranou obecnou**

Diplomová práce

Anna Hájková

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Veronika Křesťanová, Dr.

Praha, březen 2009

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 18. března 2009

Podpis

Poděkování patří vedoucí mé diplomové práce Veronice Křesťanové za trpělivý přístup a ochotnou spolupráci a dále mé rodině a Jaroslavu Kousalovi za podporu.

Obsah

1	Úvod	1
1.1	Autorské právo, jeho dělení a historický vývoj.....	1
1.1.1	Obecně	1
1.1.2	Dělení autorského práva	1
1.1.3	Historický vývoj	3
1.2	Přehled mezinárodní úpravy autorského práva	4
1.3	Evropská úprava autorského práva	6
2	Obecná ochrana autorského díla	8
2.1	Autorské dílo.....	8
2.1.1	Díla jedinečná a původní	10
2.1.2	Díla původně vzniklá a díla odvozená	11
2.1.3	Díla s určením autora, díla anonymní a pseudonymní.....	12
2.1.4	Dílo živého autora a dílo po autorově smrti, volné dílo	13
2.1.5	Zvláštní doba trvání ochrany majetkových práv u určitých děl	15
2.2	Nechráněná díla	15
2.3	Autorství	17
2.4	Spoluautorství	17
2.5	Práva autora	18
2.6	Osobnostní práva	19
2.7	Majetková práva	22
2.8	Ochrana autorského práva	25
3	Zvláštní režim některých děl	28
3.1	Obecně	28
3.2	Zaměstnanecké dílo	28
3.3	Kolektivní dílo	33
3.4	Školní dílo	34
3.5	Dílo vytvořené na objednávku	36
3.6	Dílo soutěžní	37
3.7	Dílo audiovizuální	38
3.8	Dílo audiovizuálně užití	41

3.9	Počítačový program	43
3.10	Databáze	47
4	Závěr	49
	Seznam zkratk	50
	Seznam použité literatury a pramenů	51
	Summary	52
	Klíčové slovo	54

1 Úvod

1.1 Autorské právo, jeho dělení a historický vývoj

1.1.1 Obecně

Autorské právo je relativně nové odvětví soukromého práva upravené v zákoně číslo 121/2000 Sb., ve znění p.p. (dále též jen „Autorský zákon“) O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. Spolu s právem patentovým, právem ochranných známek, právem zeměpisných označení, právy k užitným vzorům, průmyslovým vzorům, odrůdám rostlin, plemenům zvířat a topografií polovodičových prvků je podmnožinou komplexu právních disciplín, které souhrnně označujeme jako práva k duševnímu vlastnictví. Má blízký vztah také k ochraně osobnosti vymezené v Občanském zákoníku a případně i ochraně obchodní firmy vymezené v Obchodním zákoně. Coby svébytná disciplína úzce souvisí s oblastí občanskoprávních vztahů a ve vztahu k občanskému zákoníku je třeba autorský zákon chápat jako *lex specialis*.¹ Autorský zákon obsahuje však i veřejnoprávní úpravu tam, kde se dotýká kolektivní správy autorských děl. Na rozdíl od ostatních částí je zde úprava kogentní. I přesto však autorské právo řadíme do oblasti soukromoprávní.

1.1.2 Dělení autorského práva

V objektivním smyslu je třeba autorské právo chápat jako soubor právních norem, které upravují společenské vztahy vznikající při tvorbě a společenském uplatnění děl literárních, vědeckých a uměleckých. V subjektivním smyslu pak pod pojmem autorské právo rozumíme souhrn oprávnění, která autorovi vznikají, a která může na základě tohoto zákona uplatňovat ve vztahu jeho díla jako výsledku tvůrčí duševní činnosti.² Subjektivní autorská práva se dále dělí na dvě větve.

Zprvé jsou to práva osobnostní; právo rozhodnout o prvním uveřejnění díla,

---

¹ Autorské právo zákon, komentáře, vzory a judikatura, M. Šebelová, Computer Press, a.s., Brno 2006, str. 9

² Ochrana autorských práv v informační společnosti, J. Kříž, Linde Praha a. s., 1999, str. 5

právo osobovat si autorství k dílu, a to včetně práva rozhodnout, zda vůbec a jak má být autorství uvedeno, právo na nedotknutelnost díla. Tato práva jsou nezadatelná, nepřevoditelná a trvají po dobu autorova života. Tím není dotčena případná postmortální ochrana.

Zadruhé se jedná o práva majetková. Základním majetkovým právem autora je právo dílo užit, zejména rozmnožovat dílo, rozšiřovat, pronajímat, půjčovat či vystavovat originál či rozmnoženinu, a sdělovat dílo veřejnosti. Do jiných majetkových práv patří právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu. I majetková práva jsou nezadatelná a nepřevoditelná, délkou svého trvání však přesahují i po smrti autora, a proto se mohou stát předmětem dědictví. Nepřevoditelnost majetkových práv však neznamená, že by autor nemohl se svým dílem nijak disponovat. Může uzavřít licenční smlouvu, kterou udělí třetí osobě oprávnění k výkonu majetkového práva. Není však možné, aby toto oprávnění udělil jednostranným právním úkonem vůči neomezenému počtu osob.³

Autorský zákon kromě práva autora k dílu upravuje ještě práva související s právem autorským. Jedná se o práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, právo výrobce zvukového respektive zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu a právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu. Mimoto Autorský zákon upravuje i právo pořizovatele k jím pořízené databázi, ochranu práv dle tohoto zákona a kolektivní správu práv autorských a souvisejících.

Z mezinárodněprávního hlediska se při ochraně autorských práv uplatňují dva hlavní systémy; systém kontinentální, zvaný také systém Droit d'auteur, a vedle něj takzvaný Copyrightový systém, který platí v angloamerických zemích (někdy se podle

---

³ Vzhledem k postupujícímu technickému vývoji se však tato nemožnost jeví jako nepraktická. Především v internetovém prostředí se objevují taková právně bezvýznamná prohlášení, kterými se autor „vzdává“ majetkových práv ke svému dílu. Je nutné vnímat je pouze jako návrh neurčitěmu počtu osob na uzavření bezplatné nevýhradní licenční smlouvy, případně dobrozdání autora, že se nebude domáhat ochrany svých práv. Domnívám se, že de lege ferenda by bylo vhodné umožnit udělování oprávnění k užití díla i formou jednostranného prohlášení autora.

toho označuje také za systém common law). Tyto se od sebe odlišují nejen vznikem samotného autorství, ale také způsobem ochrany autorům poskytované. Vlivem mezinárodněprávní úpravy a evropského práva se však rozdíly mezi nimi do jisté míry přehrazují a tyto systémy se stávají vzájemně kompatibilní.

Do zemí kontinentálního systému spadá tradičně i Česká republika. Tento systém je postavený na osobě autora, zdůrazňuje jeho osobnost a tvůrčí přístup. Autorské právo zde vzniká neformálně, samotným vznikem díla, bez nutnosti jakkoli jej registrovat či přihlašovat. Některé projevy autorského práva jsou zde do značné míry srovnatelné s vlastnickým právem.

Copyrightový systém je založený na bázi obyčejového práva. Autorství je zde chápáno účelově, jako prostředek dosažení maximálního společenského blaha. Cílem ochrany autorských práv není ochrana autora, nýbrž společnosti, které tvorba autora přináší užitek. Autor může se svými právy nakládat v širším měřítku, než v kontinentálním systému, je zde možný i převod autorství. Předpokladem vzniku ochrany je registrace díla do zvláštního rejstříku autorských děl. Označení díla značkou © však už není vyžadováno ani v zemích copyrightového systému, přesto je i nadále hojně využíváno. Je zde přípustné i to, aby autorské právo vzniklo právnické osobě, což je v kontinentálním systému nemyslitelné.

1.1.3. Historický vývoj

Na území České republiky bylo autorské právo poprvé upraveno rakouským císařským patentem z roku 1846 a pak zákonem o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým z roku 1895. V roce 1923 byl pak vydán zvláštní zákon o nakladatelské smlouvě a v roce 1926 zákon o právu původcovském, který zavedl registraci děl, u nichž nebylo uvedeno pravé jméno autora. V roce 1953 byl pak vydán třetí autorský zákon odpovídající novým ideologickým východiskům a v roce 1965 opět další autorský zákon ve vazbě na tehdejší úzké pojetí československého občanského zákoníku. Tento zákon byl v období let 1990 až 1996 pětkrát novelizován a byla k němu vydána řada prováděcích předpisů. Poslední novela Autorského zákona

byla vydána v roce 1999.⁴ V roce 2000 byl přijat nový Autorský zákon s účinností od 1. prosince 2000, který byl zatím pětkrát novelizován a platí dodnes.

1.2 Přehled mezinárodní úpravy autorského práva

Autorské právo je ovládáno zásadou teritoriality. Autorskoprávní vztahy se, bez ohledu na právní příslušnost subjektů, řídí pouze zákony země ochrany (pozitivní vymezení) a autorská práva určitého státu platí pouze v rámci jeho hranic (negativní vymezení).⁵ Ovšem práva k nehmotným statkům se vyznačují potenciální ubiquitou. Autorská díla mohou být de facto všudypřítomná, nejsou vázána na hmotný substrát, v němž jsou vyjádřena, ale přesahují ho. Mohou být tedy využívána zároveň v různých státech. I z tohoto důvodu bylo vhodné přistoupit k mezinárodním úmluvám, které by autorské právo a jeho ochranu pomohly sjednotit, aby nedocházelo k lokálním odchylkám zásadního rázu.

Základním mezinárodněprávním dokumentem upravujícím oblast autorských práv je Bernská úmluva. Byla uzavřena v roce 1886 a následně několikrát revidována; náš stát je jejím účastníkem od roku 1921. Signatářské státy tvoří Unii pro ochranu práv autorů k jejich literárním a uměleckým dílům, tato Unie má 160 členů. Bernská úmluva vyjadřuje především pozitivní i negativní zásadu teritoriality. Stanoví také určité minimální požadavky ochrany autorů, přičemž nevylučuje, aby jednotlivé státy ve svých právních řádech vyjádřily míru ochrany ještě širší (například v délce trvání ochrany majetkových práv).

Všeobecná úmluva o právu autorském uzavřená roku 1952 v Ženevě má doplňkový význam vůči Bernské úmluvě, používá se jen tam, pokud státy současně nejsou již členy Bernské úmluvy. Signatářské státy netvoří žádnou unii. Obsahuje obecné formulace a vychází ze stejných principů. Jejím význačným přínosem je ovšem zavedení takzvané Copyrightové doložky. Autoři ze zemí kontinentálního systému nebudou nijak znevýhodněni v zemích copyrightového systému, a to i přesto, že jejich

---

⁴ Autorské právo zákon, komentáře, vzory a judikatura, M. Šebelová, Computer Press, a.s., Brno 2006, str. 15

⁵ Občanské právo hmotné 3, M. Knappová, J. Švestka, J. Dvořák a kol., ASPI a.s., 2007, str. 182

díla nejsou registrována v žádném rejstříku autorských děl. Jedná se zde de facto o jisté rozšíření neformální úpravy i do zemí copyrightového systému. Náš stát je účastníkem všeobecné úmluvy od roku 1960.

Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací, takzvaná Římská úmluva byla uzavřena roku 1961, náš stát přistoupil roku 1964. Týká se práv souvisejících s právem autorským.

Ženevská úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů z roku 1971, náš stát přistoupil v roce 1985

Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (dále Dohoda TRIPS) je význačná dohoda uzavřená v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (dále WTO). Byla přijata v roce 1994, Česká republika přistoupila rok poté. V článcích 9 až 14 upravuje přímo autorské právo. Akcentuje se zde princip nediskriminace a doložky nejvyšších výhod. Dohoda TRIPS samotná nezavazuje k ochraně morálních práv autora (čímž akcentuje copyrightový systém), přesto ale odkazuje i na předchozí úmluvy, takže minimální úroveň ochrany zůstává zachována. Přináší nové předměty ochrany, nejvýznamnější je ochrana počítačových programů a ochrana databází. Zásadním přínosem Dohody TRIPS je ovšem skutečnost, že poprvé na mezinárodní úrovni upravuje závazky členských států, které mají přijmout v oblasti vynucování práva, a to jak v řízení civilním, správním, tak i trestním.⁶ Navíc jsou pravidla Dohody TRIPS autoritativně vykládána orgány WTO a pokud vznikne mezi členskými státy spor, orgány WTO mají pravomoc jej závazně rozhodnout.

V roce 1996 byly uzavřeny dvě další významné smlouvy, které spolu souvisejí; jedná se o Smlouvu Světové organizace duševního vlastnictví (dále WIPO) o autorském právu a Smlouvu WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. Tyto smlouvy bývají zvány též Internetové smlouvy. Česká republika k oběma přistoupila v roce 2002. Všechny tyto mezinárodní smlouvy mají vyšší právní sílu než český Autorský zákon, použijí se tedy přednostně.

---

⁶ Občanské právo hmotné 3, M. Knappová, J. Švestka, J. Dvořák a kol., ASPI a.s., 2007, str. 190

1.3 Evropská úprava autorského práva

Evropská úprava je v oblasti práv autorských a práv souvisejících kompromisem mezi pojetím kontinentálním a pojetím common-law (copyrightovým), což se projevuje například ve vymezení nositelů práv k počítačovým programům a databázím, kde se připouští fyzická i právnická osoba či v absenci osobnostních práv na evropské komunitární úrovni.

Za základní přínos evropské regulace lze považovat především absolutní autorskoprávní ochranu počítačových programů, databází a fotografií, tedy ochranu nepožadující autorskoprávní individualitu, široký katalog majetkových práv, vymezení výjimek a omezení z práv, prodloužení doby ochrany majetkových autorských práv.

Významným pramenem je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále Informační směrnice). Tato směrnice připouští obligatorní výjimku pro takzvanou technologickou rozmnoženinu, tedy dočasné příležitostné rozmnožení díla, které je nezbytné například při užití Internetu. Stanoví ovšem, že nositelům práv přísluší přiměřená náhrada. Dále upravuje technické prostředky ochrany a výslovně limituje užití technických opatření při správě práv nutností zajistit zpřístupnění vyjmenovaných výjimek a omezení ve prospěch uživatelů. Respektována má být i výjimka soukromého užívání. Při internetovém využití však technická opatření výjimkami a omezeními limitovaná nejsou. Dále se zabývá vyčerpání práv. Při sdělování díla veřejnosti v nehmotné podobě podle směrnice k vyčerpání práv dojít nemůže. Směrnice obsahuje také patřičné sankce a nápravné prostředky.⁷

Dalšími prameny evropského práva jsou zejména:

Směrnice Rady 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů

Směrnice Rady 92/100/EHS o právu na pronájem a půjčování, jakož i o některých právech příbuzných právu autorskému v oblasti duševního vlastnictví

---

⁷ Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO, T. Dobřichovský, Linde Praha a.s., 2004, str. 55-60

Směrnice Rady 93/83/EHS o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv příbuzných právu autorskému vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos

Směrnice Rady 93/98/EHS o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv příbuzných

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES o právní ochraně databází

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES o právu autora na odměnu z opětovného prodeje originálu uměleckého díla – takzvaná Resale směrnice

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o prosaditelnosti práv k duševnímu vlastnictví⁸

Ve srovnání s jinými mezinárodními systémy ochrany vyplývá, že evropské právo zabezpečuje vyšší standart ochrany. Svědčí o tom mimo jiné delší doba ochrany majetkových autorských práv, absolutní ochrana fotografií bez podmínky autorskoprávní individuality, propracovanější úprava užití práv autorských a souvisejících v digitálním prostředí, zejména na Internetu, právo na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla (takzvané Droit de suite) a jiné. Naopak oblast osobnostních práv autorů a výkonných umělců evropské právo neupravuje vůbec, tato ochrana vyplývá pouze z Bernské úmluvy a smluv WIPO.⁹

Co se harmonizace českého a evropského práva týče, náš Autorský zákon ve svém ustanovení § 1 přímo stanoví, že tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropských společenství. Dá se tedy říci, že česká úprava dostatečně odpovídá moderním evropským požadavkům a naplňuje závazek České republiky plynoucí z Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy, že české právo bude uvedeno do souladu s evropským. I bez ohledu na to má však na základě judikatury Evropského soudního dvora evropské právo aplikační přednost před národními předpisy.¹⁰

---

⁸ Autorské právo zákon, komentáře, vzory a judikatura, M. Šebelová, Computer Press, a.s., Brno 2006, str. 22

⁹ Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO, T. Dobřichovský, Linde Praha a.s., 2004, str. 61-62

¹⁰ Nařízení Řím II – ES/864/2007 - (6) Řádné fungování vnitřního trhu vyžaduje v zájmu zlepšení předvídatelnosti výsledku sporů, jistoty co do rozhodného práva a volného pohybu soudních rozhodnutí, aby kolizní normy platné v členských státech určovaly stejný právní řád bez ohledu na zemi soudu, který

2 Obecná ochrana autorského díla

2.1 Autorské dílo

Autorské dílo je vymezeno v autorském zákoně dvojitým způsobem; obecnou definicí a demonstrativním výčtem. Ustanovení § 2 odst.1 ve své první větě obsahuje generální klauzuli, v níž je autorské dílo obecně definováno jako *dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.*¹¹ Jedinečný výsledek se chápe jako autorská originalita, individualita autora. Autor musí do díla vložit určitou „přidanou hodnotu“, za autorské dílo nelze považovat pouhou mechanickou reprodukci již existujících faktů, ke které není zapotřebí tvůrčí ztvárnění díla. Proto se jako autorské dílo nedá označit takový výsledek činnosti, ke kterému již existuje dílo totožné nebo lišící se jen zcela nepatrně. Druhou podmínkou, aby mohlo být na výsledek autorovy činnosti pohlíženo jako na dílo, je objektivně vnímatelná podoba. Znamená to, že dílo je způsobilé být srozumitelné alespoň pro nějakou třetí osobu, například prostřednictvím notového zápisu. Není rozhodující, zda je dílo v této podobě trvale uchováno v nějakém hmotném substrátu, nebo vyjádřeno pouze krátkodobě. Dílo není na hmotný substrát vázáno. Konkrétně zákon přímo udává podobu elektronickou, která už ze svého principu na žádný hmotný substrát vázaná být nemusí.

Krom této generální klauzule obsahuje ustanovení § 2 odst. 1 ještě pozitivní demonstrativní výčet děl, nebo spíše jejich systematické roztřizení: *Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo*

---

se sporem zabývá.

¹¹ Existuje zde jistý spor o to, zda písňový text je dílem literárním, stejně jako báseň, nebo zda pro své pevné spojení s hudebním doprovodem se už stává jiným uměleckým dílem. Vzhledem k tomu, že písňové texty ale mnohdy vycházejí publikované samostatně v knižních sbírkách, domnívám se, že by měly být řazeny k dílům literárním. Přesto však OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním sdružuje jak skladatele, tak textaře.

výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické Je možné, že technický rozvoj přinese i další kategorie děl, proto je tento výčet pouze příkladný.

Dílo je chráněno nejen jako výsledný celek, ale už v průběhu jeho vzniku, včetně jeho oddělitelných částí, názvů nebo jmen postav. Není rozhodující, jak je část díla rozsáhlá. Podle ustanovení § 45 *Do práva autorského neoprávněně zasahuje též ten, kdo pro své dílo používá názvu nebo vnější úpravy již použitých po právu jiným autorem pro dílo téhož druhu, jestliže by to mohlo vyvolat nebezpečí záměny obou děl, pokud nevyplývá z povahy díla nebo jeho určení jinak.* Ochrany však nemůže požívat například jednotlivá věta nebo název, u něhož nelze rozlišit, že se vztahuje právě ke konkrétnímu dílu.¹²

Jako zvláštní příklad díla je uvedeno dílo souborné, které patří mezi takzvaná díla hromadná. Ustanovení § 2 odst. 5 uvádí jako dílo souborné sborník a uvádí demonstrativní výčet takovýchto děl: *časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiný soubor nezávislých děl nebo jiných prvků.* Klade zde ovšem podmínky na způsob výběru respektive uspořádání obsahu. Jednotlivé složky samy o sobě už naplňují legální pojmové znaky díla, není to však podmínkou, je možné uspořádat i předměty či informace, které samy o sobě autorskými díly nejsou. Podstatná je duševní činnost uspořadatele při výběru jednotlivých položek souborného díla a jejich dalším uspořádání do celku. Autorství nevzniká tam, kde by se jednalo o mechanické uspořádání (například automatické řazení dle abecedy). Stejně tak jako zpracováním, ani zařazením původního díla do souborného díla nezanikají autorská práva autorů jednotlivých děl, která byla do souborného díla uspořádána. Nově vzniklé autorské právo uspořadatele je na nich nezávislé.

Mimo generální klauzuli a demonstrativní pozitivní výčet děl obsahuje Autorský zákon v ustanovení § 2 odst. 6 negativní demonstrativní výčet nehmotných statků, které autorskými díly nejsou: *zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj*

---

¹² Například název „Now or Never“ nese už šest různých filmů zcela nezávisle na sobě. Nebezpečí záměny zde sice pro průměrně informovaného filmového fanouška vzniká, pokud by ale bylo možné domáhat se ochrany i v případě takto obecných pojmenování či vět, byla by nová autorská tvorba silně paralyzovaná.

sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě. Předmětem autorskoprávní ochrany nemůže být samotná idea ani abstraktní forma, ale až její konkrétní vyjádření. Samotná myšlenka atd. se dílem nestane, a to ani v případě, že je původní, jedinečná a objektivně vnímatelná (objektivní vnímatelnost je sice u samotné myšlenky nemožná, mohla by ale nastat u grafu, vzorce atd.) Stejně tak se nemůže stát autorským dílem prostá informace či údaj.

2.1.1 Díla jedinečná a původní

Obecně je určujícím znakem autorského díla jeho jedinečnost, tedy skutečnost, že nemůžou vzniknout dvě shodná díla. Přesto však existuje ještě skupina „děl“, která ač nevyhovují výše psané definici, z různých důvodů požadují ochranu. Promítá se tu vliv komunitárního práva, zejména směrnice Rady 91/250/EHS a Informační směrnice. Chybí zde sice prvek jedinečnosti, jedná se ale stále o vlastní duševní výtvar, mnohdy značné hospodářské hodnoty. Ustanovení § 2 odst. 2 stanoví, že *za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádaním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a jejíž součásti jsou systematicky nebo metodicky uspořádané a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným. ... Fotografie a dílo vyjádřené postupem podobným fotografií, které jsou původní ve smyslu věty první, jsou chráněny jako dílo fotografické.* Výtvar musí být původní, což je sice slabší prvek ochrany než jedinečnost, přesto však brání ochraně plagiátů a napodobenin. Je však možné, že vedle sebe vzniknou výtvořy, které budou obdobné, přesto však oba chráněné jako originály. Požadavek původnosti u počítačových programů vychází z jejich zvláštní povahy. Pro naprogramování určitého žádoucího výsledku je nutné použít určité konkrétní znaky daného programovacího jazyka. Je tedy velice pravděpodobné, že několik různých autorů vytvoří nezávisle na sobě program, který nebude dostatečně odlišitelný. Stejně tak v případě fotografie je zohledněno, že stejným typem fotoaparátu za stejných vnějších podmínek (světlo, model apod.) může několik autorů pořídít téměř identickou fotografii.

2.1.2 Díla původně vzniklá a díla odvozená

Autorské dílo musí být jedinečné. Přesto se však často setkáváme s takovými díly, která určitým způsobem vycházejí z již existujících děl. Může se jednat o pouhou inspiraci, ale i o přepracování již existujícího jiného díla. V případě inspirace jiným dílem vzniká nové, samostatné dílo. Právní režimy díla původního i nově vzniklého budou na sobě absolutně nezávislé.¹³ Při přepracování vzniká dílo odvozené, někdy bývá nazýváno také dílem závislým. I dílo odvozené je chráněno podle autorského zákona, pokud je vzniklé tvůrčím zpracováním již existujícího díla. I toto nové dílo ovšem musí dostát definici díla z ustanovení § 2 odst.1 a obsahovat vlastní tvůrčí činnost autora. Jako příklad výslovně chráněného tvůrčího zpracování Autorský zákon uvádí překlad díla do jiného jazyka. Kvalita překladu není rozhodná. O dílo se ale nebude jednat v případě použití mechanického překladače nebo u doslovného překladu. Jiným příkladem odvozeného díla může být například dramatizace díla, hudební variace nebo takzvaný remake. Zpracováním vzniká sice nové dílo, předchozí dílo však nepřestává existovat a jeho autor i nadále požívá veškerou ochranu.¹⁴ Autor se může bránit i proti takovému odvozenému dílu, které by mohlo snižovat hodnotu jeho díla původního. K problémům však může vést skutečnost, že k faktickému vzniku nového díla není souhlas původního autora nutný, autorské právo k novému dílu autorovi odvozeného díla vznikne. Autor původního díla (respektive jeho dědic po dobu trvání majetkových práv) ale může uplatnit všechny způsoby ochrany, které mu právo umožňuje. Právo považuje závislé dílo za jeden ze způsobů užití díla původního. Může k němu dojít po právu jen za podmínek stanovených zákonem. Otázka, zda jde o užití díla dehonestujícím způsobem může vyvstat zejména v případě parodií. Parodující dílo je vlastně postavené na tom, že určitým způsobem zesměšní dílo původní. Může se stát, že v takovémto zpracování svého díla bude původní autor vidět užití svého díla způsobem snižujícím jeho hodnotu. Bylo by možno uvažovat i o nekalé soutěži mezi autorem původního díla a autorem parodie. V úvahu by připadala zejména skutková podstata parazitování na pověsti, proto by si měl autor parodie dávat pozor, aby

---

¹³ Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl, M. Šalamoun, 1. vydání, Praha C.H. Beck, 2003, str. 43

¹⁴ V poslední době takovouto ochranu uplatnil například Rich Burlew, autor komixu Order of the Stick, který ke dni 20.2.2009 zakázal český překlad svého komixu a publikaci jakýchkoli odvozených děl na českých stránkách www.oosts.cz

pojmové znaky nekalé soutěže nenaplnil.¹⁵ Jakékoli nakládání s dílem závislým je zároveň i nakládáním s dílem původním, takže k němu musí být souhlas i autora původního díla (respektive souhlas dědiců autora), nejde-li o případ zákonné či úřední licence. Za užití díla závislého má nárok na odměnu i autor díla původního, pokud nejde již o dílo volné.¹⁶

2.1.3 Díla s určením autora, díla anonymní a pseudonymní

Je běžné, že u díla je uvedeno jméno autora díla. Jedná se o projev jeho osobnostního práva (viz níže), kterým se autor k dílu hlásí. Uvedením svého jména také posílí své právní postavení v případech, kdy by si autorské právo k dílu osobovalo více lidí. Autorský zákon v ustanovení § 6 určuje právní domněnku, že *autorem díla je fyzická osoba, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem*. Jedná se ale o domněnku vyvratitelnou. Skutečný autor má možnost domáhat se určená svého autorství na základě obecné určovací žaloby podle ustanovení § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Není však povinné, aby autor u díla uváděl své plné jméno i příjmení. Domnívám se, že ani kombinace iniciály s příjmením případně nějaká forma zkratky jména se ještě nedá považovat za pseudonym.

Autor ale nemusí své pravé jméno u díla zveřejňovat vůbec, případně může vystupovat pod jménem cizím případně zcela smyšleným¹⁷. Neoprávněné užití pseudonymu lze považovat za porušení všeobecného práva na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. O. z.; neuvedení jména při užití díla pak bude (může být) zásahem do práva autorského.¹⁸ Bez dovození autora není přípustné jeho pravou totožnost odhalit. Přesto však při uzavírání právních vztahů musí být všechny strany dostatečně přesně identifikovány. Autorský zákon toto řeší ustanovením § 7 odst. 2. Autora anonymního či pseudonymního díla pak zastupuje zveřejnitel díla. Lze předpokládat, že ve většině případů bude zveřejnitel

¹⁵ Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl, M. Šalamoun, 1. vydání, Praha C.H. Beck, 2003, str. 66

¹⁶ Dílo jako předmět autorského práva, V. Čížková, In: Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního. Sbor. Praha, 1972, str. 47

¹⁷ Například pseudonym Jaroslav Vrchlický – vlastním jménem Emil Bohuslav Frída, příkladem pseudonymu zcela smyšleného je Ostravak Ostravski. Pseudonymem by mohlo být i určité grafické vyjádření jména, symbol nebo značka.

¹⁸ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a.s., 2005, str. 67

osoba totožná s autorem. Zveřejnitel jedná svým jménem a na autorův účet. Toto zákonné zastoupení končí v okamžiku, kdy autor prohlásí své autorství, případně tehdy, kdy je obecně známo pravé autorovo jméno. Problém u pseudonymních a zejména anonymních děl ovšem může nastat u majetkových práv. Tato práva přetrvávají i 70 let po smrti autora. Pokud ale autor za svého života svou totožnost neprohlásil, není možné pro třetí osobu určit, zda vůbec, případně kdy uplynula doba trvání majetkových práv a dílo se stalo dílem volným. Zákon si v těchto případech vypomáhá právní fikcí a trvání majetkových práv omezuje na dobu 70 let od oprávněného zveřejnění díla. Je také otázkou, jak si mají počínat dědici autora. V případě podání určovací žaloby by vlastně došlo k prozrazení totožnosti autora bez jeho souhlasu, tedy k rozporu s ustanovením § 7 odst. 1 autorského zákona. Domnívám se ale, že v tomto případě by měl převládnout majetkový zájem dědiců nad požadavkem anonymity autora.

2.1.4 Dílo živého autora a dílo po autorově smrti, volné dílo

Po dobu autorova života platí obecná ochrana autorských práv. Autor může plně využívat svých osobnostních i majetkových práv, může jednat sám či prostřednictvím kolektivního správce. Svá práva může vykonávat sám nebo k jejich výkonu uzavřít s třetí osobou licenční smlouvu. Po autorově smrti se však situace zásadně mění. Osobnostní práva zcela zanikají. Dílo je však i nadále trvale chráněno v rámci postmortální ochrany. Pokud se nejednalo o dílo anonymní, bude i po smrti autora jeho jméno (respektive pseudonym) u díla uváděno a žádná třetí osoba si nesmí osobovat autorství k danému dílu. Taktéž musí být zachována hodnota díla. Je otázkou, zda se hodnotou myslí hodnota komerční či „hodnota“ pietní – může nastat i taková paradoxní situace, kdy by dílo bylo použito sice způsobem necitlivým, ale následná publicita by zvýšila tržní cenu původního díla. Osobnostní práva nejsou součástí dědictví, autorský zákon stanoví zvláštní skupinu osob, které se mohou domáhat postmortální ochrany. Jsou to obecně osoby autorovi blízké. I v případě, že by zesnulý autor žádné osoby blízké neměl, zákon dále toto právo přiznává i právnickým osobám sdružujícím autory nebo příslušnému kolektivnímu správci.

Majetková práva mají oproti osobnostním úpravu určenu konkrétněji. V plném

rozsahu přecházejí na dědice autora coby součást pozůstalosti. Nemá-li autor dědice, přecházejí majetková práva na stát coby odúmrt'.¹⁹ *Zdělí-li takto majetková práva stát nebo státu majetková práva případnou, vykonává je svým jménem Státní fond kultury České republiky, a pokud jde o díla audiovizuální, Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie.* Dědic vstupuje do právního postavení autora. Licenční smlouvy uzavřené autorem nekončí automaticky jeho smrtí; trvají i nadále, ledaže by tato smlouva výslovně vylučovala přechod práv a povinností na právního nástupce autora. Trvání majetkových práv je však ze zákona omezeno. Obecná délka trvání majetkových práv je 70 let. Počátek této lhůty se však počítá od počátku roku následujícího, fakticky tedy může dojít k prodloužení jejich trvání téměř o další jeden rok. V případě, že se na díle podílelo více autorů, běží lhůta až od smrti posledního přeživšího autora.

Po uplynutí doby trvání majetkových práv se dílo stává dílem volným. Neznamená to ovšem, že je s ním možné nakládat jakýmkoli způsobem. Postmortální ochrana platí neomezeně dále i u díla volného, jméno autora (je-li známo), musí být i nadále uváděno a užití nesmí snižovat hodnotu díla. Může nastat i taková situace, kdy autor dílo vytvořil, ale ani za jeho života, ani během následujících 70 let nebylo dílo zveřejněno. Může se to stát například u nově nalezené pozůstalosti. Zákon v ustanovení § 28 odst. 2 na takovou situaci pamatuje a vytváří zde motivační prvek, aby takováto díla nezůstala zapomenuta.

Zveřejniteli dosud nezveřejněného díla, *k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, vznikají ... výlučná majetková ... v rozsahu, v jakém by je měl autor díla, pokud by jeho majetková práva k dílu ještě trvala.* Je tím zajištěna jistá návratnost prostředků, které zveřejnitel do zveřejnění díla vloží. V žádném případě zde však nevzniká obnova osobnostních práv, zveřejnitel pouze částečně vstupuje do postavení, které by měl autor díla respektive jeho dědic. Tato částečnost je zdůrazněna i dobou trvání majetkových práv, která je limitována na 25 let od zveřejnění díla.

---

¹⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ustanovení § 460 - 487

2.1.5 Zvláštní doba trvání ochrany majetkových práv u určitých děl

Jak už bylo výše řečeno, majetková práva trvají po celou dobu autorova života a přesahují ještě 70 let po jeho smrti. Jsou však případy, kdy zákon upravuje dobu trvání těchto práv odlišně. K prodloužení této lhůty dochází v případě, kdy dílo bylo vydáváno po částech až po smrti autora – v těchto případech bude doba trvání ochrany běžet pro každou část zvlášť. Může se tedy stát, že část díla bude již dílem volným. Prodloužení sedmdesátileté lhůty nastane i v případě, že dílo bylo dílem spoluautorským respektive dílem audiovizuálním. Lhůta 70 let se bude počítat až od smrti posledního ze spoluautorů, tudíž dědicům dříve zesnulých spoluautorů budou náležet majetková práva o to delší dobu. Na rozdíl od předchozího případu se však nemůže stát, že by část díla byla už volná a část díla nikoli. Toto je významné u děl audiovizuálních. Zákon zde stanoví režiséra, autora scénáře, autora dialogů a skladatele hudby zvlášť vytvořené pro užití v audiovizuálním díle. Nejedná se o spoluautory, autorem audiovizuálního díla je pouze režisér sám. Důvodem doplnění ostatních je zájem o to, aby práva režiséra neskončila dříve než práva autorů uvedených děl audiovizuálně užitých. I kdyby například od smrti skladatele uplynulo více než 70 let, nelze hudbu z filmu užít zvlášť jako volné dílo, dokud se nestane volným audiovizuální dílo jako celek.

Jako zcela zvláštní ochranu zákon v ustanovení § 28 uvádí pětadvacetiletou lhůtu u děl, která byla poprvé zveřejněná až jako díla volná.

Další případ zvláštní doby trvání je určen v ustanovení § 93 pro pořizovatele databáze. Toto majetkové právo trvá pouhých 15 let od pořízení databáze. Pokud v této době pořizovatel databázi zpřístupní, trvá jeho majetkové právo k databázi ještě dalších 15 let.

2.2 Nechráněná díla

Vzhledem k veřejnému zájmu je v ustanovení § 3 taxativně vybraná skupina děl, která by sice mohla být chráněna, zákon však stanoví, že jim autorskoprávní ochrana

nepřísluší. Jedná se o v první řadě o *úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky), státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany*. U těchto úředních děl by dodržování autorskoprávní ochrany bylo kontraproduktivní, vzhledem k požadavkům jejich veřejnosti. Zásada „Ignorantia legis non excusat“ by při důsledném lpění na ochraně osobnostních a majetkových práv byla neudržitelná. Pokud by vždy byl zapotřebí souhlas autora se zveřejněním a užitím díla, mohlo by dojít až k tak absurdním situacím, že autor kartografického díla – mapy v katastrálním rejstříku, by mohl znemožnit vytvoření kopií z katastrálního operátu.²⁰ Zákony a mezinárodní smlouvy se navíc povinně zveřejňují ve Sbírce zákonů, respektive Sbírce mezinárodních smluv, podzákonné právní předpisy zase na úředních deskách orgánů a institucí, které je vydávají. U veřejně přístupných rejstříků bývá přímo konkrétními zákony garantována možnost nahlížet do nich a činit z nich výpisy a opisy; toto by s autorskoprávní ochranou bylo taktéž neslučitelné. Je však možné, že se do určitého rejstříku dostane reprodukce díla chráněného, například výše zmíněné kartografické dílo v Katastru nemovitostí České republiky. Nedojde zde k zániku autorského práva, ale k užití díla na základě úřední licence. Na rozdíl od předchozí úpravy již není chráněn politický projev a politická řeč, nově se na ně vztahuje bezúplatná zákonná licence.

Mimo úřední dílo postrádají ochranu také *výtvary tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo ... pseudonymní*. Sice zde není přímo veřejný zájem na jejich šíření, převládá spíše racionální náhled, že výkon autorských práv v tomto případě je fakticky nemožný. Přesto však nesmí být dílo užito způsobem snižujícím jeho hodnotu. Zde se jedná vlastně o obdobu postmortální ochrany. O tuto ochranu by se potom měl kromě osob blízkých starat příslušný kolektivní správce.

---

²⁰ Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky, ustanovení § 22

2.3 Autorství

Princip autorství je v autorském právu klíčový. V našem právním řádu je postaven na zásadě objektivní pravdivosti. Zákon toto shrnuje v ustanovení § 5 odst.1 tak, že *autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila*. Samotné vytvoření nehmotného statku, který nese znaky díla, vede k tomu, aby mohlo být autorství určité osobě připisováno, autorství vzniká automaticky, okamžitě, neformálně. Případný zápis do rejstříku může sloužit k posílení právní jistoty. Autorství není vázáno ani na trvání hmotného substrátu, v němž je dílo vyjádřeno, podle ustanovení § 9 odst. 2 *Zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká právo autorské k dílu*. Autorství tedy nezanikne jen proto, že by tento hmotný substrát následně přestal existovat. Nehraje zde roli způsobnost k právním úkonům autora, autorství je právní skutečnost, ne právní úkon. Pokud je osoba schopná tvůrčí činnosti, je potenciálním autorem. Proto je také autorství v kontinentálním právním systému omezeno výlučně na fyzické osoby, právnická osoba ze své podstaty tvůrčí duševní činnost vykonávat nemůže.

Podle zákonné domněnky se za autora považuje ta osoba, jejíž jméno je uvedeno na díle nebo u díla. Případný opak musí dokázat ten, kdo autorství popírá. Tímto není dotčeno právo autora uvést na díle jméno pseudonymní, pokud nevzbuzuje pochybnosti o jménu autora, nebo žádné, potom se bude jednat o dílo anonymní. Je však nutné rozlišovat dílo anonymní od výtvaru tradiční lidové kultury. Autorský zákon mimoto v ustanovení § 63 odst.1 normativně určuje, že autorem je zde režisér. Část teorie se ale přiklání k názoru, že i u audiovizuálního díla je možno určité rozšíření. Pokud se na vytvoření audiovizuálního díla bude podílet více osob, kde výsledkem činnosti nebude samostatné svébytné autorské dílo – tzn. nebude možno hovořit o díle audiovizuálně užitém – ale přínos takové osoby bude naplňovat znaky autorského díla, půjde o spoluautory – spolurežiséry.²¹

2.4 Spoluautorství

Není podmínkou, aby bylo autorství vázáno na jednoho konkrétního člověka,

---

²¹ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a.s., 2005, str. 186

naopak, zákon v ustanovení § 8 přímo připouští dílo vzniklé společnou tvůrčí činností dvou nebo více autorů. Jedná se pak o dílo spoluautorů. Je nutné, aby u všech spoluautorů byla naplněna tvůrčí duševní činnost, zákon výslovně vylučuje ze spoluautorství osobu, která jen přispěje poskytnutím pomoci nebo rady technické, administrativní nebo odborné povahy nebo poskytnutím dokumentačního nebo technického materiálu, anebo pouze dá ke vzniku díla podnět. Nesmí se však jednat o samostatná a samostatně použitelná díla, například jednotlivé povídky v knize. Příspěvky spoluautorů odlišitelné být nemusejí, ale mohou, nemohou pak být ale způsobilé samostatného užití, například vyznačené samostatně nevyužitelné kapitoly knihy. Výsledkem jejich činnosti je jediné společné dílo, ne dílo souborné. Do zákona byla doplněna pravidla pro vztahy mezi spoluautory, která byla dosud odvozována pouze analogií podílového spoluvlastnictví podle úpravy občanského zákoníku.²² Spoluautoři jsou oprávněni a povinni společně a nerozdílně, mají tedy solidární odpovědnost. O nakládání s dílem rozhodují spoluautoři jednomyslně (zde se spoluautorství od spoluvlastnictví liší, spoluvlastnictví se spokojí s principem rozhodování většiny). Případný nesouhlas některého ze spoluautorů by zakládal absolutní neplatnost takového právního úkonu. Zákon však umožňuje nahradit chybějící souhlas spoluautora rozhodnutím soudu; musí však být splněno, že spoluautor bez vážného důvodu nakládání s dílem brání. Toto ustanovení má ochránit ostatní spoluautory před šikanózním výkonem práva. Velikost podílů na díle sice není podstatná pro rozhodování o něm, má ovšem klíčovou roli pro rozdělování společných výnosů z autorského práva. Hodnotícím hlediskem je velikost tvůrčích příspěvků spoluautorů. Toto ustanovení je ovšem dispozitivní a umožňuje spoluautorům, aby dohodou upravili velikost svých podílů jinak. Pro případ, že jednotlivé tvůrčí příspěvky nejsou rozlišitelné (a nedojde mezi spoluautory k odlišné dohodě), stanoví Autorský zákon právní domněnku, že podíly na společných výnosech jsou stejné.

2.5 Práva autora

Autorské právo je jedním ze skupiny práv absolutních. Působí vůči všem. Z hlediska koncepce práv duševního vlastnictví odpovídá nový autorský zákon

---

²² Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a.s., 2005, str. 71

kontinentálnímu pojetí těchto práv. Právo k výsledkům tvůrčí duševní činnosti se přiznává pouze fyzické osobě a je zařazováno do základních lidských práv. Osobnostně právní pojetí práv duševního vlastnictví určuje povahu těchto práv, která jsou nezcizitelná a nelze se jich vzdát.²³ Autor má výlučné právo s dílem nakládat (či nenakládat) dle svého uvážení. Ustanovení § 10 rozčleňuje práva autora na dvě skupiny; výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková. České právo se tedy odklonilo od monistického přístupu osobněmajetkového, kterým se vyznačoval autorský zákon z roku 1965. V našem právu nyní platí monistická koncepce s některými prvky autorskoprávního dualismu. Toto pojetí však není přijímáno bezvýhradně. Část teorie se domnívá, že autorský zákon se v zásadě vrací k dualistické koncepci. Z hlediska teoretického by tedy bylo přesnější dle tradičních výkladů mluvit o autorských oprávněních převážně osobnostních a převážně majetkových, přičemž v čase dochází ke změnám jejich vzájemného poměru, resp. dochází k transformaci obsahu práva autorského jako celku, kdy práva osobnostní jsou oslabována ve prospěch práv majetkových.²⁴ Podstatou dualismu je právní svrchovanost subjektivních osobnostních autorských práv a subjektivních autorských práv majetkových projevující se zejména v možnosti úplné převoditelnosti majetkových práv *inter vivos* a odlišném trvání osobnostních a majetkových práv po smrti autora. Monistické osobnostně majetkové prvky spočívají zejména v nepřevoditelnosti majetkových autorských práv *inter vivos* a pojetí díla jako *res extra commercium*. I přes své označení „majetková“ jsou tedy majetková autorská práva hodnotou nemajetkovou a to i dle současného Autorského zákona. Jedná se o zvláštní práva z výsledků tvůrčí duchovní činnosti, která si v tomto ohledu zachovávají povahu obchodněmajetkovou.²⁵

2.6 Osobnostní práva

Jedná se o autora práva nemajetkové povahy. Autorský zákon v případě osobnostních práv volí taxativní výčet v ustanovení § 11. Za svého života je autor nemůže převést na třetí osobu, ani se jich platně vzdát. Případné prohlášení autora, že se autorských práv vzdává, je právně irelevantní. Dodržování takového prohlášení je zcela

²³ Autorský zákon na prahu tisíciletí, H. Masopustová, In: Právní rádce, 2000, č. 8, str. 18

²⁴ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a. s., 2005, str. 80

²⁵ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 141-142

nevymahatelné, autor je může také kdykoli vzít zpět. Třetí osoby musejí spoléhat pouze na to, že autor své rozhodnutí práva nevykonávat nezmění; prohlášení autora o vzdání se svých práv je pro ně jen jistým informativním vodítkem, jak se autor zachová v případě porušení svých práv. Smrtí osobnostní práva zaniknou, ale některé jejich aspekty přetrvávají v rámci postmortální ochrany. Tato ochrana nemá časové omezení, není nijak vázána na trvání majetkových práv. Odstavec 5 obsahuje taxativní výčet chráněných skutečností. *Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat jeho autorství k dílu, dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a je-li to obvyklé, musí být uveden autor díla, nejde-li o dílo anonymní.* Vzhledem k tomu, že autor už nemá možnost domáhat se ochrany, je toto právo přiznané osobám autorovi blízkým, tedy přímým předkům, potomkům, sourozencům, manželovi či partnerovi a jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jestliže utrpěnou újmu důvodně považují za újmu vlastní. Tyto osoby se v žádném případě nedají označit jako dědici autora, byť půjde většinou o stejné osoby. Jejich možnost domáhat se ochrany osobnostních práv autora je právem zvláštním. Mimo osob blízkých se může ochrany domáhat také *právníká osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce.* Osobnostní práva autorská se musí odlišovat od všeobecného osobnostního práva (práva na ochranu osobnosti) upraveného u § 11 až 16 o.z., neboť jde o práva samostatná a na sobě nezávislá, která trvají vedle sebe a mohou být uplatňována souběžně.²⁶

Jako první a základní je zde uvedeno právo autora rozhodnout o zveřejnění díla. Zveřejněním díla se rozumí první zpřístupnění díla veřejnosti, je to jednorázová neopakovatelná skutečnost, po prvním oprávněném zveřejnění se toto autorovo právo vyčerpává. Je zcela na volném uvážení autora, zda vůbec dílo veřejně předvede. Není nutné, aby toto vykonal osobně; je možné, aby dílo po souhlasu autora zveřejnila i třetí osoba.

Dále má autor právo osobovat si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno. Tímto se vlastně tvůrce díla prohlásí za autora. Bez jasného vymezení, kdo je autorem, by bylo značně ztížené poskytování

---

²⁶ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a. s., 2005, str. 85

jakékoli další autorskoprávní ochrany. Autor se může bránit tomu, aby se za autora prohlašovala jiná osoba a případně proti ní zakročit. Sám může pro označení díla použít jak své jméno, tak pseudonym. Zákon toto připouští jak při zveřejnění díla, tak při každém dalším užití, limituje ovšem toto právo z praktických důvodů; autorství se uvádí jen pokud je to při takovém užití obvyklé. Stejně tak může autor rozhodnout, že jeho jméno při zveřejnění nebude označeno vůbec. Přesto však jeho autorství bude zachováno.

Podstatným osobnostním právem je právo autora na nedotknutelnost jeho díla. Autorský zákon demonstrativně jmenuje právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do díla. Jedná se zde o ochranu integrity díla. Změnou nebo zásahem do díla může být změna obsahu či formy díla, rozšíření, zúžení díla nebo jeho začlenění do jiného díla. Autor má právo změny a úpravy provádět sám (například formou korektury) či umožnit respektive zakázat toto jiným osobám dle svého uvážení případně s určitými podmínkami. Pro posílení autorova postavení zákon umožňuje jeho autorský dohled. Tento dohled je pak limitován povahou díla případně užití, nebo skutečností, že nelze *po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil*. Případné změny a zásahy musejí vždy ctít hodnotu díla, nesmějí být dehonestující. Dílo nesmí být užíváno jinou osobou způsobem, který by hodnotu díla snižoval. Snižování hodnoty nemusí nutně souviset se snížením případné tržní ceny díla, může se jednat o urážlivou či zesměšňující úpravu či užití v nevhodném kontextu. Takovýmto příkladem byla i kauza z počátku roku 2002, kdy vnuk Josefa Lady požádal o odstranění díla z výstavy mj. proto, že pohlavní znaky, které malíř Vaněk přimaloval k Ladovým postavičkám „hodnotu díla snížily“. Žádosti bylo vyhověno a kresby nastříkané sprejem na zeď zahaleny, což se naopak setkalo s rozhořčením autora a dalších zainteresovaných osob.²⁷ Je otázkou, zda v tomto případě šlo o „neškodnou“ inspiraci, která na původní dílo nemá žádný vliv, či o skutečné snížení hodnoty díla. Osobně se domnívám, že takové zpracování je minimálně nevkusné a hranici dehonestace původního díla již překračuje, i přesto, že tržní hodnotu obrázků Josefa Lady nijak nesnižuje.

---

²⁷

Určitě by se Lada zasmál? P. Tůma In: Právní rádce, 2002, č. 6, str. 30

2.7 Majetková práva

Jak už sám název napovídá, jedná se o práva majetkové povahy. Jde konkrétně o různé varianty práva dílo užit a sdělovat veřejnosti a jiná majetková práva. V rámci ustanovení § 12 odst. 5 došlo v podstatě k neomezenému rozšíření způsobů užití díla, čili jakákoli dispozice s dílem podléhá regulaci tohoto zákona.²⁸ Podle ustanovení § 26 odst. 1 se autor majetkových práv *nemůže vzdát; tato práva jsou nepřevoditelná a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí*. Disponovat nelze samotným majetkovým právem, ale až oprávněním dílo užit na základě licenční smlouvy. V případě pohledávek vzešlých z majetkových práv je ovšem výslovně stanoveno, že ty převoditelné a postižitelné výkonem rozhodnutí jsou. Výjimku z nepřevoditelnosti stanoví autorský zákon v ustanovení § 90 odst. 6, ve kterém se výslovně uvádí, že *právo pořizovatele databáze je převoditelné*.

Na rozdíl od práv osobnostních přetrvávají majetková práva i po smrti autora. Doba trvání je počítána ještě 70 let po smrti autora, jako rozhodný den je bráný první den roku, který následuje po smrti autora. Jedná se o ojedinělý druh určení počátku lhůty. V případě spoluautorského díla se bere v potaz smrt posledního ze spoluautorů. U děl, kde není zjevná osoba autora, tedy anonymních a pseudonymních, není možné určit ani rok úmrtí. Sedmdesátiletá lhůta se tím pádem počítá od prvního oprávněného zveřejnění díla. Pokud je takové dílo zveřejňováno například po dílech nebo svazcích, běží pro každou z těchto částí lhůta 70 let samostatně.

Vzhledem k tomu, že přetrvávají i po autorově smrti, jsou majetková práva způsobilá stát se předmětem dědictví. Pokud bude z dědictví oprávněno více dědiců současně, bude na ně pohlíženo stejně, jako by byli spoluautory díla. V případě, že by dědictví připadlo státu, zákon v ustanovení § 26 odst. 2 přímo stanoví, že *majetková práva vykonává svým jménem Státní fond kultury České republiky, a pokud jde o díla audiovizuální, Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie*.

Jako první majetkové právo je v autorském zákoně uvedeno právo dílo užit. Toto

---

²⁸ Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související Komentář. H. Chaloupková, P. Holý, 3. vydání. Praha, C.H. Beck, 2007, str. 20

právo nemá žádnou legální definici, ustanovení § 12 odst. 4 však obsahuje demonstrativní výčet typických případů užití díla. Jedná se o právo na rozmnožování díla, právo na rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla a právo na sdělování díla veřejnosti. Autor může užívat dílo sám nebo udělit svolení jiné osobě k tomu, aby dílo užívala. Na základě zákona či soudního respektive úředního rozhodnutí může dojít k užití díla i bez souhlasu autora. Pro možnost užití díla osobou odlišnou od autora je také důležité, zda se jedná o užití soukromé, tj. pro vlastní potřebu, nebo veřejné. Každý akt, kterým dochází k nakládání s dílem způsobem uvedeným v odst. 4 je samostatným způsobem užití díla a uživatel k takovému užití potřebuje souhlas majitele autorského práva udělený zejména licenční smlouvou (platí zásada autorskoprávní neodvislosti)²⁹. Je pamatováno i na případ, kdy je dílo-vec ve vlastnictví jiné osoby než autora. Absolutní vlastnické právo k věci se zde střetává s absolutním majetkovým právem autora. Zákon tuto situaci řeší v ustanovení § 12 odst. 3 : *Autor má právo požadovat na vlastníku věci, ... aby mu ji zpřístupnil, pokud je toho třeba k výkonu práv autorských. Toto právo nelze uplatnit v rozporu s oprávněnými zájmy vlastníka; vlastník není povinen autorovi takovou věc vydat, je však povinen na žádost a náklady autora zhotovit fotografii nebo jinou rozmnoženinu díla a odevzdat ji autorovi.*

Rozmnožení díla se děje prostřednictvím hmotných nosičů. Rozmnoženiny mohou být dočasné či trvalé, přímé či nepřímé, celku nebo části díla. Příkladem rozmnoženiny je forma tisková, fotografická, zvuková, obrazová nebo zvukově obrazová, stavba architektonického díla, trojrozměrná nebo elektronická forma. Způsob rozmnožování, materiál nebo forma je právně zcela irelevantní.

Rozšiřovat je možné originál díla nebo existující rozmnoženinu, tj. dílo vyjádřené v určité hmotné podobě. Typicky se jedná o převod vlastnického práva, za rozšiřování se však považuje již samotné nabízení originálu respektive rozmnoženiny za tímto účelem. Právo autora na rozšiřování díla však není neomezené. Vyčerpá se v momentu prvního převodu vlastnického práva. Autorský zákon však toto vyčerpání limituje pouze na území členských států Evropského společenství a Dohody o

---

²⁹ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 175

Evropském hospodářském prostoru.

Dále je možné originál či rozmnoženinu díla pronajímat, půjčovat a vystavovat. U pronájmu a půjčení díla je výslovně stanoveno, že se jedná jen o dobu určitou. Liší se od sebe tím, že u pronájmu se předpokládá určitý majetkový prospěch pro autora. Pronajímáním, půjčováním ani vystavováním nemůže dojít k vyčerpání práv autora.

Sdělování veřejnosti se liší od rozmnožení tím, že se zde nejedná o hmotný substrát. Dílo se tímto způsobem může zprostředkovat živě nebo ze záznamu. V ustanovení § 18 odst.2 se za sdělování díla veřejnosti považuje i zpřístupňování díla *způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí*. Jedná se zde především o využití sítě Internet nebo dnes už téměř nevyužívaný Bulletin Board System. Samotná skutečnost, že osoba provozuje zařízení, které umožňuje nebo zajišťuje sdělování díla veřejnosti však nestačí, musí sama aktivně určité dílo zpřístupnit. Sdělováním díla veřejnosti se právo autora nevyčerpává. Jako sdělování díla je v zákoně vyjmenováno živé provozování a jeho přenos, provozování ze záznamu a jeho přenos, vysílání rozhlasem nebo televizí, přenos rozhlasového nebo televizního vysílání a provozování rozhlasového či televizního vysílání, tento výčet však není a nemůže být taxativní, vzhledem k enormnímu rozvoji techniky v této oblasti.

Právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého je zařazeno mezi jiná majetková práva. Nynější úprava vychází z Resale směrnice. Cílem je zajistit autorovi díla určitou dodatečnou odměnu v případě, že dochází k dalšímu prodeji díla a podílí se na něm obchodník s uměleckými díly. Toto se nijak nedotýká odměny, kterou autor uměleckého díla obdrží při prvním prodeji svého díla. Odměnu při opětném prodeji platí prodávající a obchodník společně a nerozdílně. Zákon blíže vymezuje jak umělecká díla, při jejichž opětovném prodeji vzniká právo na odměnu, tak minimální cenu 1500 EUR za toto dílo. Odměna je určena procentuálně z ceny díla bez daně z přidané hodnoty a velikost procenta se liší dle ceny díla.

Mezi jiná majetková práva patří také právo na odměnu v souvislosti s

rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu. Toto právo vzniká autorovi vůči výrobcům a dovozcům přístrojů k zhotovení rozmnoženin zvukových nebo zvukově obrazových záznamů, výrobcům nebo dovozcům přístrojů k zhotovení tiskových rozmnoženin, výrobcům nebo dovozcům nenahraných zvukových a zvukově-obrazových záznamů a vůči poskytovatelům rozmnožovacích služeb za úplatu, pokud jde o tiskové rozmnoženiny.³⁰ Jde zde o právo na odměnu za samotnou možnost třetích osob pořizovat si zdarma rozmnoženiny pro osobní potřebu na základě bezplatné zákonné licence. De facto se jedná o kompenzaci a určitou náhradu za ušlý zisk tam, kde si třetí osoba nekoupí rozmnoženinu díla, ale sama si ji opatří jiným způsobem a využije k tomu výše zmíněné přístroje nebo nosiče. Výše odměny pro jednotlivé autory se určuje odhadem, podle pravděpodobného počtu takto rozmnožených děl. Sazebník odměn je uveden jako příloha Autorského zákona. Toto právo na odměnu je povinně kolektivně spravované. Je otázka, nakolik je právo na tuto odměnu spravedlivé. Na jednu stranu je nezpochybnitelné, že uživatelé si díla často kopírují a technický rozvoj jim k tomu dává stále lepší a snazší možnosti. Uvalení poplatku na veškeré rozmnožovací přístroje a média však dle mého názoru není nejšťastnější řešení. Spolu s těmi případy, kdy výše zmíněné přístroje apod. slouží skutečně k výrobě rozmnoženin cizích děl pro vlastní potřebu jsou bohužel zpoplatněny i všechny případy, kdy si uživatel například vypálí vlastní fotografie z dovolené na CD nebo vytiskne jakékoli své poznámky. Navíc není možné přesně rozdistribuovat výtěžek z těchto poplatků mezi autory přesně podle toho, jak byla jejich díla skutečně kopírována. Podle mého názoru se jedná spíše o nenápadnou ochranu návratnosti investic nakladatelů než o plnohodnotnou odměnu pro autory.

2.8 Ochrana autorského práva

Autorská práva mohou být narušována mnoha způsoby. Pro tyto neoprávněné zásahy se vžil označení pirátství. V zákoně není nijak vymezeno, o jaké zásahy se může jednat, což je velice praktické vzhledem k neustálým technickým inovacím a novým prostředkům pirátství. Není rozhodné, zda pirátské útoky směřují proti výlučným osobnostním nebo majetkovým právům nebo proti oběma zároveň.

---

³⁰ Přesné určení in: vyhláška č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

Neoprávněné zásahy mohou být jak takové, co autorské právo přímo porušují, i takové, které ho jen ohrožují. Nejtypičtějším příkladem porušování autorského práva je plagiátorská činnost. Nemusí se jednat pouze o vytvoření zcela shodného díla, k označení předmětu za plagiát postačí shoda v prvcích, které charakterizují konkrétní individuální autorskoprávní ztvárnění. Možná shodnost méně významného rázu, byť častá, ke vzniku plagiátu ještě obvykle nestačí, pokud chybí shoda v prvcích zásadních.³¹ Jako zásah do autorského práva se považuje i skutečnost, že určitá osoba obchází účinné technické prostředky ochrany autorských práv nebo toto obcházení umožňuje pomocí svých zařízení či služeb. Osoba, která do autorského práva zasahuje, nese objektivní odpovědnost. Otázka případného zavinění zde nehraje roli.

Proto, aby se autor mohl takovými neoprávněnými zásahům bránit, obsahuje autorský zákon demonstrativní výčet jeho žalobních nároků. Tyto nároky jsou obdobou vlastnických žalob. Autorskoprávními nároky se zabývá ustanovení § 40 a následující. Osobnostní nároky jsou nepromlčitelné, majetkové nároky se promlčují v obecné tříleté lhůtě. Věcně příslušný zde bude krajský soud. Aktivně legitimovány jsou mimo autora také jiné osoby, kterým autor udělil *výhradní oprávnění k výkonu práva dílo užit, nebo je-li této osobě toto oprávnění nebo výkon majetkových práv k dílu svěřen ze zákona*, těmito se rozumí dědici, případně kolektivní správce. Tyto osoby pak získávají výhradní právo domáhat se autorských nároků.

Nárok negatorní neboli zápůrčí vede k tomu, aby rušitelé práva ve své činnosti přestali. Negatorní nárok je možné uplatnit jak v situaci, kdy je dotčené právo přímo porušováno, tak v situaci, kdy se jedná o pouhé ohrožení tohoto práva nebo hrozí opakování zásahu. Není tedy nutné, aby útok na autorské právo aktuálně trval. V ustanovení § 40 odst. písmeno b) je demonstrativně uveden příklad jednání, vůči kterým je možné negatorní nárok uplatnit. Jedná se o tyto neoprávněné činnosti: výroba, obchodní odbyt, dovoz nebo vývoz originálu, rozmnoženiny či napodobeniny díla, sdělování díla veřejnosti a propagace, včetně inzerce a jiné reklamy. Odstranění závadného stavu se vždy děje na náklady osoby, která autorovo právo porušuje či ohrožuje. Zvláštní negatorní nárok má autor také vůči osobám, které nejsou přímo

---

³¹ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 418

rušiteli nebo ohrožiteli autorských práv, ale pouze poskytovatelé služeb, skrze něž dochází k takovéto protiprávní činnosti. Zpravidla se bude jednat o poskytovatele počítačových služeb. Autor se může domáhat zákazu poskytování takovéto služby.

Informační nárok umožňuje autorovi, aby získal informace o osobách a skutečnostech, které porušují jeho autorské právo a usnadňuje mu postavení v případných dalších autorskoprávních sporech. Těchto práv se autor může domáhat jak vůči osobě, která do jeho práva zasahuje, tak vůči dalším osobám v zákoně stanoveným, které mají z takového porušení prospěch. Dále může autor požadovat informace o dovozu případně vývozu zboží, které je způsobilé být přímo neoprávněnou rozmnoženinou či prostředkem k jejímu vytvoření. Tyto informace autor získává od celních orgánů a orgánů vykonávajících státní statistickou službu.

Nárok restituční má za cíl dosažení původního nerušeného stavu. Autor se může dožadovat, aby byla neoprávněná rozmnoženina, napodobenina nebo zařízení sloužící k jejímu vytvoření zničena, případně alespoň stažena z obchodování. I toto obnovení původního stavu se děje na náklady rušitele či ohrožitele autorských práv.

Satisfakční nárok je nárokem na přiměřené zadostiučinění. Podmínkou takového nároku je, že autorovi vznikla nemajetková újma, nebo zde byla alespoň reálná hrozba takovéto újmy. Jako forma zadostiučinění je primárně uvedena omluva, až v případě, že se omluva nejeví jako dostatečná, je možné požadovat peněžité zadostiučinění. Výši takovéto sumy určí soud a bere přitom v úvahu závažnost vzniklé újmy a okolnosti, za nichž k zásahu do práva došlo. Jako zvláštní druh satisfakce lze považovat ustanovení § 40 odst. 3 . V něm se stanoví, že *autorovi, jehož návrhu bylo vyhověno, může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek*. Rozsah, formu a způsob zveřejnění určuje také soud, jedná se zde o jeho moderační oprávnění. Náklady na uveřejnění rozsudku nese osoba, která autorovo právo porušila či ohrozila.

Mimo těchto výslovně stanovených nároků se může autor domáhat i jiných nároků dle Autorského zákona a obecných soukromoprávních nároků z náhrady škody a z bezdůvodného obohacení. Výše bezdůvodného obohacení je dvojnásobkem odměny,

kteřá je obvyklá pro získání příslušné licence v době neoprávněného nakládání s autorským dílem.³² Dále je možné, aby se autor domáhal trestněprávní případně správněprávní ochrany

3 Zvláštní režim některých děl

3.1 Obecně

V ustanovení § 58 a následujících je upravena skupina děl, která mají zvláštní právní režim. Vzhledem k okolnostem jejich vytvoření a zvláštní charakteristice je žádoucí, aby z nich - již ze zákona či na jeho základě - požívaly prospěch i jiné osoby než autoři. Autorský zákon zde upravuje určité kvazilicence, které slouží k naplnění oprávněných zájmů soukromých osob. Tím se liší od licencí upravených v oddílu 3 Autorského zákona, které bývají uzavřeny ve veřejném zájmu.

3.2 Zaměstnanecké dílo

Zaměstnanecké dílo je upraveno v ustanovení § 58. Na rozdíl od úpravy předchozí, podle níž byl výkon práv autora ex lege svěřen zaměstnavateli pouze u počítačových programů, svěřuje stávající úprava, i když dispozitivně, výkon majtkových práv autora zaměstnavateli u všech zaměstnavatelských děl.³³ Oproti obecnému dílu má specifické postavení. Jedná se sice o tvůrčí duševní produkt určité osoby, ale dosažený v rámci jejího zaměstnání. Zaměstnavatel do vytvoření díla investuje vlastní prostředky finanční i jiné, včetně platu zaměstnance. Zaměstnanec by se pravděpodobně k vytvoření díla bez této ekonomické motivace vůbec nepustil. Je tedy spravedlivé, aby z takto vytvořeného díla měl zaměstnavatel svůj prospěch. Kromě vztahu pracovněprávního vzniká zaměstnanecké dílo i v rámci služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem. Vždy se však jedná o závislý vztah. Pracovněprávní (či obdobný) vztah nemusí nutně trvat v momentu vzniku díla. Podle odstavce 8 zůstávají práva a povinnosti skončením

---

³² Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. H. Chaloupková, P. Holý, 3. vydání. Praha, C.H. Beck, 2007, str. 67

³³ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a. s., 2005, str. 171

právního vztahu zaměstnavatele a zaměstnance nedotčena, režim zaměstnaneckého díla tedy trvá i nadále. Podstatné je, že autor dílo vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících ze zaměstnaneckého vztahu. Díla vytvořená sice zaměstnancem, nicméně nikoli ke splnění povinností z pracovněprávního vztahu, byť v přímé souvislosti s výkonem práce (např. použitím pracovních prostředků zaměstnavatele), není zaměstnaneckým dílem ve smyslu autorského zákona³⁴. Úprava zaměstnaneckého díla v autorském zákoně je převážně dispozitivní. Bude tedy záležet na vyjednávací síle konkrétního zaměstnance a zaměstnavatele. Autorský zákon tuto oblast upravuje tak, aby ani autor – zaměstnanec nemohl svévolně zablokovat užití svého díla zaměstnavatelem a aby zaměstnavatel požíval určité nadstandardní výhody v případě, že jeho dílo bude nějakým způsobem významné.

Vzhledem k tomu, že autorské právo může vzniknout pouze fyzické osobě a je absolutně nepřevoditelné, nenabývá zaměstnavatel autorských práv k dílu zaměstnance. Osobnostní práva autora zůstávají nedotčena. Zaměstnavatel může tedy získat pouze užívací právo k majetkovým právům zaměstnance a tato práva vykonává svým jménem a na svůj účet. Autorovi tedy zůstává holé právo autorské, ale další rozhodování o užití díla, jeho sdělování veřejnosti atd. už přináleží zaměstnavateli. Zaměstnavatel však nemůže toto právo výkonu převést na třetí osobu bez autorova svolení; zákon připouští výjimku jen v případě, že se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části.

Úprava je však dispozitivní, je možné v pracovní smlouvě sjednat, že výkon majetkových práv zůstává zaměstnanci a zaměstnanec poskytne zaměstnavateli potřebná svolení formou licence s tím, že může sjednat, že k udělení licence jiné osobě je třeba předchozí souhlas zaměstnavatele. Obdobně uvedené platí i pro případné užití díla přímo autorem. Nebude-li existovat takováto odchylná úprava, pak zaměstnancem poskytnutá licence bude neplatná.³⁵

Užívací právo k zaměstnaneckému je navíc omezeno dobou trvání zaměstnavatele. Pokud zaměstnavatel zemře, nebo v případě právnické osoby zanikne

---

³⁴ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 560

³⁵ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a. s., 2005, str. 172-173

bez právního nástupce, oprávnění k výkonu autorských práv přechází opět na autora díla. Není možné, aby se užívací právo po smrti zaměstnavatele – fyzické osoby stalo předmětem dědictví. Je ale možné, aby dědic zaměstnavatele v souladu s živnostenským zákonem v živnosti pokračoval.³⁶ Dalo by se na takovou situaci nahlížet stejně, jako na zánik právnické osoby s právním nástupcem. Oprávnění k výkonu autorských práv by tedy přešlo na dědice, který se stal pokračovatelem živnosti.

Další způsob, jak se může užívací právo k zaměstnaneckému dílu dostat zpět do rukou autora, je situace, kdy zaměstnavatel nevykonává majetková práva k zaměstnaneckému dílu vůbec nebo je vykonává nedostatečně. Jedná se zde vlastně o určitou paralelu k ustanovení § 53, podle kterého může autor odstoupit od výhradní licenční smlouvy v případě, že licence není využívána vůbec, nebo jen nedostatečně. Autor má v této situaci *právo požadovat, aby mu zaměstnavatel za obvyklých podmínek udělil licenci, ledaže existuje na straně zaměstnavatele závažný důvod k jejímu odmítnutí*. Taková licence bude pravděpodobně obsahovat i právo sublicence podle ustanovení § 48. Zvláštní důvody, na základě kterých soud k udělení licence nepřivolí, nejsou v Autorském zákoně blíže specifikovány, mohlo by se jednat nejspíš o majetkové zájmy zaměstnavatele. Podle mého názoru je ale možné většinu těchto situací řešit i uzavřením obdoby konkurenční doložky podle Zákoníku práce.³⁷ Zaměstnavatel tedy z určitého důvodu sám licenci využívat nechce nebo nemůže, ale aniž by musel hledat a prokazovat závažný důvod k odmítnutí licence zaměstnanci, dohodnou se, že zaměstnanec nebude o licenci zaměstnavatele žádat. Zaměstnanec mu na základě toho vyplatí peněžité vyrovnání.

Jak už bylo zmíněno výše, na osobnostní práva autora se uživatelské oprávnění zaměstnavatelovo nevztahuje. Zákon však v ustanovení § 58 odst. 4 stanoví právní domněnku, podle které *autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby (zaměstnavatel) uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem*. Je však možné, aby zaměstnavatel se zaměstnancem upravili vzájemnou dohodou tyto aspekty osobnostního práva jinak. Je to vhodné zejména v situacích, kdy je nutné na díle něco

³⁶ Ustanovení § 13 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

³⁷ Ustanovení § 310 zákona č. 262/2006 Sb., Zákoníku práce

pozměnit a autor už není zaměstnancem. Zákon takto předchází situacím, kdy by zaměstnanec (případně bývalý zaměstnanec) chtěl blokovat využívání svého díla. Podle tohoto ustanovení může zaměstnavatel uvádět dílo na veřejnosti pod svým jménem, neznámá to ale automaticky, že jméno autora na díle uváděno být nemá. Je tedy možné, že obě jména budou na díle uvedena vedle sebe, případně po vzoru systému common law bude jméno zaměstnavatele uvedeno formou copyrightové doložky. Zaměstnavatel tak sice nebude formálně vystupovat jako autor, ale jeho jméno či obchodní firma bude na díle uvedeno. Tento způsob označování se někdy používá na softwarových produktech.

Zákon v ustanovení § 58 odst. 5 předpokládá i situaci, kdy zaměstnanecký (či obdobný) poměr skončí dříve, než by mohlo být dílo dokončeno, nebo sice neskončí celý tento právní poměr, ale zanikne povinnost zaměstnance vykonávat pro zaměstnavatele vykonávat pro zaměstnavatele práci, která spočívá v tvorbě díla. Aby zaměstnavatel nepřišel o investice do díla vložené, stanoví se právní domněnka, *že autor udělil zaměstnavateli svolení k dokončení svého nehotového zaměstnaneckého díla*. Stejná domněnka se použije i v případě, kdy právní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem sice trvá, ovšem hrozí, *že zaměstnanec dílo nedokončí řádně nebo včas v souladu s potřebami zaměstnavatele*. Takovéto obavy ovšem musejí být důvodné. Dle mého názoru by tento postup odůvodňovalo například překážky v práci na straně zaměstnance dle ustanovení § 191 – 205 zákoníku práce nebo závažné (případně méně závažné, ale soustavné) porušování jeho pracovních povinností. Opět je zde možná odlišná dohoda zaměstnance se zaměstnavatelem.

Co se finančního ohodnocení zaměstnance týče, má se za to, že zaměstnanec pracuje za mzdu, která by mu měla být dostatečnou odměnou. Ne vždy je však tento předpoklad udržitelný. Může se stát, *že se mzda nebo jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu a významu takového díla pro dosažení takového zisku*. Není podstatné, zda zisk z díla zaměstnavatel nabude vlastním využíváním díla či prostřednictvím příjmů z licenčních smluv v takovém dílu. Proto zákon v ustanovení § 58 odst. 6 stanoví právo zaměstnance na přiměřenou dodatečnou odměnu. Jedná se zde

de facto o období přiměřené dodatečné odměny, která je upravena v ustanovení § 49 i pro licenční smlouvu, avšak zde u zaměstnaneckého díla zůstala úprava i po novele z roku 2006 dispozitivní. Je tedy možné, aby se zaměstnavatel a zaměstnanec dohodli jinak, například v rámci pracovní smlouvy. Zákon však výslovně stanoví, že možnost přiměřené dodatečné odměny se nevztahuje na počítačové programy, databáze a kartografická díla. U těchto se předpokládá, že nárok na dodatečnou odměnu nevzniká, je však možné sjednat opačnou úpravu.

Mezi zaměstnanecká díla zákon zahrnuje nevyvratitelnou právní domněnkou i taková díla, která nebyla vytvořena na základě pracovněprávního vztahu, ale i některá díla vytvořená na objednávku. Tato díla nebudou podléhat režimu ustanovení § 61, ale objednatel se dostane do postavení zaměstnavatele. Jeho práva se tudíž posílí. Jedná se o druhy děl, u nichž je v praxi zpravidla nutná zvýšená míra (netvůrčí) investice osoby, z jejíhož podnětu je dílo vytvářeno (díla investičně náročná).³⁸ Zákon podává v ustanovení § 58 odst. 7 taxativní výčet těchto děl: počítačové programy, databáze a kartografická díla. Nehraje zde roli, zda se bude jednat o dílo individuální nebo kolektivní. Právo výkonu však nevzniká u uvedených děl v případě, je-li smluvní stranou na straně zhotovitele jiná osoba než autor (tedy například zaměstnavatel takového autora); v takovém případě může objednatel, pokud mu zhotovitel nepostoupí právo výkonu majetkových práv podle § 58 odst. 1, získat pouze smluvně licenci, popř. oprávnění k obstarání výkonu majetkových autorských práv, nikoli však smlouvou autorskoprávní, nýbrž smlouvou příkazní, zpravidla komisionářskou.³⁹

Vzhledem k novele zákoníku práce, který se ve svých ustanoveních § 308 a 309 věnuje agenturnímu zaměstnání, musela se přizpůsobit i autorskoprávní úprava v ustanovení § 58 odst. 9. Za zaměstnavatele vykonávajícího výlučná majetková práva k dílu *se považuje zaměstnavatel, u kterého zaměstnanec agentury práce dočasně vykonává práci podle pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti*. Agentura, která autora přímo zaměstnává, svá práva na tohoto zaměstnavatele ze zákona přenáší, nejedná se zde tedy o rozšíření režimu zaměstnaneckých děl, pouze konkretizaci, pro

---

³⁸ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 565

³⁹ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a. s., 2005, str. 175-176

tento specifický případ zaměstnaneckého poměru. I toto ustanovení je dispozitivní, odlišnou dohodu může mezi sebou uzavřít agentura práce a takovýto zaměstnavatel. Zaměstnanec – autor tedy musí přistoupit na jejich vzájemnou dohodu.

O rozšíření režimu zaměstnaneckých děl se bude jednat v případě ustanovení § 58 odst. 10. Podle něj se *díla vytvořená ke splnění povinností vyplývajících ze vztahu mezi společností a autorem, který je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti anebo společníkem veřejné obchodní společnosti či komplementářem komanditní společnosti* považují za díla zaměstnanecká. Společnost se ocitá v postavení zaměstnavatele a výše jmenované osoby v pozici zaměstnance. Mimoto platí tento odstavec i na orgány nebo členy orgánů jiných právnických osob. Budou to například členové představenstva, kontrolní komise nebo jiných orgánů družstva, orgány nebo jejich členové u občanských sdružení, členové správní rady nadace nebo nadačního fondu a podobně. Je výslovně stanoveno, že tato díla nebudou podléhat režimu děl na objednávku.

3.3 Kolektivní dílo

Kolektivní dílo je upraveno v ustanovení § 59, který je kogentní. Kolektivní dílo je vytvořeno tvůrčí činností několika autorů, přičemž na rozdíl od souborného díla nejsou jednotlivé příspěvky autorů samostatnými díly.⁴⁰ Od spoluautorského díla se zase liší tím, že zde nejde o jejich volnou autorskou tvorbu. Kolektivní dílo je totiž vytvořeno z podnětu další osoby, fyzické či právnické. Bude se zde jednat o pracovní příkaz nebo o objednávku. Taková objednávka či příkaz musí jasně stanovit, že má být vytvořeno dílo kolektivní a nikoli prosté dílo na objednávku dle ustanovení § 61. Osoba, která dá k vytvoření díla podnět, sice není autorem, ale autorský kolektiv vede, koordinuje tvorbu díla a udává jeho charakter. Bývá to zpravidla zároveň investor, takže stejně jako u děl zaměstnaneckých se zde užije kvazilicenční omezení autorského práva. Vytvořené kolektivní dílo bude na veřejnost uvedeno pod jménem osoby, která dala k dílu podnět a vedla ho. Toto není pouze dispozitivní oprávnění dané osoby, ale přímo definiční znak kolektivního díla.

---

⁴⁰ Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. H. Chaloupková, P. Holý, 3. vydání. Praha, C.H. Beck, 2007, str. 93

Kolektivní díla jsou kategorií, která vlastně nepřímo rozšiřuje režim zaměstnaneckých děl. Podle ustanovení § 58 odst. 2. budou považována za zaměstnanecká *i tehdy, byla-li vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele*. Objednatel bude tedy kromě práva uvést dílo pod svým jménem mít také možnost vykonávat svým jménem a na svůj účet výlučná majetková práva k dílu dle ustanovení § 57, bude také věcně legitimován k ochraně autorského práva. Ustanovení § 8 odst. 4 o nakládání spoluautorů s dílem se zde nepoužije, protože pro takovéto nakládání zde nevzniká prostor. Na druhou stranu, autoři díla mohou využít své oprávnění dle ustanovení § 58 odst. 6 na případnou dodatečnou odměnu.

V ustanovení § 58 odst. 3 je výslovně stanoveno, že *dílo audiovizuální a díla audiovizuálně užitá nejsou dílem kolektivním*. Těmito druhy děl se autorský zákon zabývá samostatně v ustanoveních § 62 až 64 (vizte níže).

Přesné odlišení díla kolektivního, spoluautorského a souborného však v praxi může činit obtíže. Může se stát, že některé příspěvky do díla budou schopny samostatného užití a jiné nikoli. I hranice toho, kdy je možno určitý příspěvek samostatně užit a kdy už ne, je velice vágní. Může zde nastat právní nejistota, zda je konkrétní dílo vůbec dílem kolektivním. V praxi tedy bude často využívána smluvní licence i tam, kde by dle odstavce 6 mohlo dílo spadat už pod režim díla zaměstnaneckého.

3.4 Školní dílo

Zákonná úprava školního díla je vyskytuje v ustanovení § 35 odst. 3 a především v ustanovení § 60. Česká úprava je v mezinárodním měřítku výjimečná. Je sice inspirovaná zaměstnaneckým dílem, ale zásadní rozdíl je v právním i ekonomickém vztahu vyučující instituce a studující osoby. Právní vztah těchto osob je vztahem veřejnoprávním. Důvodem pro zvláštní úpravu je zejména ochrana některých hospodářských zájmů školy na trhu, na němž i školy či školská a vzdělávací zařízení

mnohdy vystupují jako soutěžitelé v hospodářské soutěži. Sleduje se tak možnost alespoň částečného zhojení hospodářských nákladů, které škola či školské a vzdělávací zařízení zpravidla na vytvoření školního díla vynakládají (poskytnutím materiálu, pracovních nástrojů či zařízení, energií, ochranných pomůcek, informačního materiálu, konzultací apod.)⁴¹

Školní dílo je definováno v ustanovení § 35 odst. 3 jako *dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení*. To, kdo je žák a kdo student, stejně jako pojmy škola, školské a vzdělávací zařízení (dále jen „škola“), vymezuje zákon č. 561/2004 Sb., Školský zákon, respektive zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách. Za studenta není možno považovat účastníka vysokoškolského kurzu celoživotního vzdělávání. Žák či student musí takovéto dílo vytvořit samostatně, vyučující se může na díle podílet pouze jako osoba pomocná a poradní. V případě, že by učitelův podíl na díle byl vyšší, jednalo by se nejspíše o souběh díla zaměstnaneckého a školního. Školním dílem bude i dílo spoluautorské, kdy všichni spoluautoři budou žáky či studenty daného zařízení. Problémy mohou vzniknout tam, kde jedno dílo vytvoří skupina studentů z různých škol ke splnění jejich studijních povinností na různých školách například v rámci určitých meziškolních projektů. Domnívám se, že by mohla vzniknout společná licenční smlouva, kde na jedné straně budou všichni spoluautoři a na straně druhé všechny školy. Každá ze škol by pak mohla nakládat s dílem tak, jako by jeho autory byly pouze její studenti.

Autorovi díla zůstávají výlučná majetková práva zachována, na rozdíl od výše zmiňovaných děl. Škola či obdobné zařízení mají však podle ustanovení § 60 odst. 1 *za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla*. Škola tudíž musí sama o poskytnutí takovéto licence usilovat. Autor může udělení licence odepřít pouze z vážných důvodů. V případě, že by se nejednalo o vážné důvody, má škola právo dožadovat se, aby byl chybějící projev autorovy vůle nahrazen výrokem soudu.⁴² Povahově je za kvazilicenční omezení autorského práva nutné považovat i právo školy či vzdělávacího zařízení k užití školního díla výuce nebo vlastní vnitřní

⁴¹ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 574

⁴² Ustanovení § 161 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád

potřebě (ustanovení § 35 odst. 3), a to i přesto, že je toto omezení systematicky zařazeno mezi bezúplatné zákonné licence.⁴³

Licence udělená škole však není výlučná. V ustanovení § 60 odst. 2 je umožněno, aby autor uzavřel licenční smlouvu i s třetí osobou včetně možných sublicení, případně sám dílo i nadále užíval. Nesmí to ovšem být *v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení*. Toto ustanovení je dispozitivní, je tedy možné, aby autor se školou uzavřel i výlučnou licenční smlouvu. Pokud se ovšem bude jednat o licenci nevýlučnou a autor díla dosáhne nějakého výtěžku (není rozhodné, zda z vlastního užití díla či z dalších licenčních smluv), je škola oprávněna požadovat na autorovi přiměřený příspěvek *na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila*. Výše příspěvku může dosáhnout až výše skutečných nákladů školy. Pokud by ovšem autor ze svého díla žádný výtěžek nezískal, nemá ani škola nárok na náhradu těchto nákladů. Nárok na náhradu nákladů by nevznikl ani v případě, že by škola sama měla z licenční smlouvy prospěch dostatečný k tomu, aby náhradu nákladů pokryla. V případě, že škola již měla z licenční smlouvy prospěch, který však plně nepokryje náhradu nákladů vynaložených na dílo, měl by jí přináležet příspěvek pouze do výše rozdílu. Toto ustanovení § 60 odst. 3 je kogentní.

3.5 Dílo vytvořené na objednávku

V ustanovení § 61 jsou upravena díla, která vznikla na základě objednávky. Právní základ vytvoření takového díla může být smlouva o dílo nebo nepojmenovaná smlouva dle zákona č. 40/1964 Sb., Občanského zákoníku respektive smlouva o dílo dle zákona č. 513/1991 Sb., Obchodního zákoník. Dílo vytvořené na objednávku nevznikne na základě takových typů smluv, u nichž je předmětem smlouvy obstarání určité záležitosti případně vykonání jiné činnosti. Právní úprava zřetelně odlišuje dva zásadně juristicky nezávislé právní vztahy, a to právní vztah z vytvoření (provedení) díla, který je vztahem obecně soukromoprávním, a právní vztah z užití takto vytvořeného díla, který je zvláštním vztahem autorskoprávním.⁴⁴ Dílo je zde chápáno až jako výsledek určité činnosti.

⁴³ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 574

⁴⁴ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 574

U děl vytvořených na objednávku stanoví Autorský zákon vyvratitelnou právní domněnku, že *autor poskytl licenci k účelu vyplývajícímu ze smlouvy*. Je však možné, aby autor a objednatel dohodou licenci omezili či zcela zrušili. Rozsah licence se může v jednotlivých případech lišit, může obsahovat pouhé oprávnění dílo užít i oprávnění udělovat podlicence či postoupit své oprávnění k užití díla na třetí osobu. Vždy to bude vycházet z původní smlouvy a jejího účelu, na základě které bylo dílo vytvořeno. Není nutné, aby tento účel byl v původní smlouvě výslovně stanoven, je to však velice vhodné, aby se předcházelo možné právní nejistotě. Na rozdíl od licence ke školnímu dílu se bude jednat o licenci úplatnou. *K užití díla nad rámec takového účelu je objednatel oprávněn pouze na základě licenční smlouvy*. Tuto licenční smlouvu je možné sjednat zároveň s původní smlouvou či dodatečně. Od oprávnění k užití díla je třeba odlišit vznik vlastnictví k hmotnému substrátu.⁴⁵ V případě, že by smlouva o dílo vedla například ke zhotovení obrazu, objednatel se stává vlastníkem hmotného substrátu – obrazu na základě občanského zákona a navíc mu vznikne i právo obraz například vystavovat.

I při udělení této kvazilicence může zůstat autorovi oprávnění k výkonu některých majetkových práv. Podle ustanovení § 61 odst. 2 tato práva může vykonávat jak sám osobně, tak může poskytnout licenci třetí osobě. Je zde ovšem omezen oprávněnými zájmy objednatele. I toto ustanovení je však dispozitivní.

3.6 Dílo soutěžní

Dílo soutěžní je vytvořené autorem v rámci veřejné soutěže. Veřejná soutěž je upravena v zákoně č. 40/1964 Sb., Občanském zákoníku. Lze dovozovat, že se nemusí nutně jednat pouze o dílo přímo vytvořené pro účely soutěže, ale může se jednat o jakékoli dílo autorem do veřejné soutěže přihlášené, byť případně vytvořené dříve. Podle ustanovení § 61 odst. 3 platí pro soutěžní dílo stejný režim jako pro dílo vytvořené na objednávku. Zadavatel soutěže se tedy ocitne ve stejném právním postavení jako objednatel díla a také se předpokládá, že mu soutěžitel – autor díla,

---

⁴⁵ Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. H. Chaloupková, P. Holý, 3. vydání. Praha, C.H. Beck, 2007, str. 96

poskytl licenci dílo užit k účelu vyplývajícím ze soutěže. Není nutné, aby šlo o dílo, které v dané veřejné soutěži zvítězí, domnívám se, že například právo vystavovat jednotlivá díla by mohlo být umožněno ještě před samotným vyhodnocením veřejné soutěže.

3.7 Dílo audiovizuální

Audiovizuální dílo je upraveno v ustanovení § 62 až 64. Současná zákonná úprava (obdobně jako většina zahraničních autorskoprávních úprav) směřuje k zajištění rovnováhy mezi autorskoprávní ochranou výlučných autorských práv tvůrců audiovizuálního díla a děl audiovizuálně užitých na straně jedné a na straně druhé ochranou zájmu výrobce audiovizuálního díla na jeho řádném užití, včetně hospodářského zhodnocení, a potažmo zhodnocení investice vložené do výroby audiovizuálního díla.⁴⁶ Na takovémto díle se zpravidla podílí řádově stovky osob, a k jeho vnímání jsou zapotřebí určitá technická zařízení. Z toho vychází i konkrétní zákonná úprava.

Audiovizuální dílo jako takové je vymezeno v ustanovení § 62 odst. 1. jako *dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem, či nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem*. Jedná se o dílo hromadné, na němž se jako tvůrci podílejí různé osoby. Proto se rozlišuje dílo audiovizuální a jednotlivá díla audiovizuálně užitá. Některá z těchto děl mohou být použita i samostatně, jiná získávají smysl až v celkovém kontextu audiovizuálního díla (například dílo filmového střihače). Pro zpracování jednotlivých děl audiovizuálně užitých a jejich zařazení do audiovizuálního díla je nutný souhlas dílčího autora. Audiovizuální díla se tradičně třídí dvě skupiny. První skupinou jsou díla filmová, ať už určena primárně pro vysílání kinematografické nebo televizní, druhou skupinu tvoří díla vyjádřená obdobným způsobem jako dílo filmové. Může se jednat například o dílo televizní nebo o počítačovou hru. Od audiovizuálního díla je třeba odlišovat jeho

---

⁴⁶ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 585

záznam. Práva k „filmu“, tedy záznamu, jsou právem ryze majetkovým a záznam je (vedle díla audiovizuálního) zvláštním nehmotným statkem, který autorský zákon chrání. Předmětem takového záznamu bude často, nikoli však nutně, audiovizuální dílo, záznamem může být i jiná řada zaznamenaných, spolu souvisejících obrazů vyvolávajících dojem pohybu.⁴⁷ Takovýmto jiným záznamem by mohl být například záznam z bezpečnostní kamery.

Autorský zákon v ustanovení § 63 odst. 1 kogentně stanoví, že autorem díla je režisér. Nic na tom nemění ani ustanovení § 27 odst. 5, který určuje trvání majetkových práv tak, že sedmdesátiletá lhůta počíná běžet až od smrti posledního přeživšího ze čtveřice režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvláště vytvořené pro užití v audiovizuálním díle. Toto ustanovení se nedá vykládat tak, že by se ostatní jmenovaní podíleli na audiovizuálním díle jako spoluautoři, jedná se jen a pouze o zákonné prodloužení doby trvání výlučných majetkových práv. Ani asistenti režie nemohou být považováni za spoluautory, byť by se na vzniku díla podíleli vlastní tvůrčí duševní činností. Bylo by to možné pouze v situaci, že by bylo více osob vedeno na postu režiséra. Jedná se zde o účelové ustanovení s úmyslem zjednodušit právní vztahy ohledně audiovizuálního díla a koncentrovat autorství do jedné osoby. Vzhledem k tomu, že jinak se na jednom audiovizuálním díle podílí desítky až stovky osob, je takovéto zákonné vymezení velice užitečné. Odstavec 2 téhož paragrafu stanoví vyvratitelnou právní domněnku, podle které *prohlášení o audiovizuálním díle a o právech k takovému dílu, včetně práv týkajících se jeho užití, zapsané v rejstříku audiovizuálních děl vedeném podle mezinárodní smlouvy, je pravdivé*. Mezinárodní smlouvou, na kterou se náš Autorský zákon odvolává, je Úmluva o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl sjednaná 18. 4. 1989 v Ženevě, u nás publikovaná jako sdělení č. 365/1992 Sb. a rejstříkem Mezinárodní seznam audiovizuálních děl, který spadá do systému WIPO. Krom tohoto ještě existuje Národní filmový archiv, jehož posláním je *shromažďování, ochrana, vědecké zpracování a využívání audiovizuálních archiválií, zejména těch, které tvoří součást národního kulturního dědictví a dokumentují vznik a vývoj filmu*.⁴⁸ Autorská domněnka se neuplatní v případě rozporů

---

⁴⁷ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a. s., 2005, str. 183

⁴⁸ Ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 273/1993 Sb. o některých podmínkách výroby, šíření a

s Autorským zákonem nebo již existujícím zápisem v Mezinárodním seznamu audiovizuálních děl.

Audiovizuální díla a díla audiovizuálně užitá se vyznačují zvláštním režimem užití. Ustanovení § 63 odst. 3 tudíž upravuje vyvratitelnou zákonnou domněnku podle níž získává výrobce prvotního záznamu audiovizuálního díla (tj. producent) licenci k užití díla. Výrobci dle současné právní úpravy nevznikají žádná původní ani odvozená autorská práva k audiovizuálnímu dílu, a to ani kdyby byl fyzickou osobou. Jedná se o běžného licenčního nabyvatele, byť právní skutečnost, na základě níž se licence poskytuje, je autorským zákonem upravena specificky. Nevzniká mu však z tohoto důvodu autorské právo samo.⁴⁹ Licenci k užití díla však vznikne až na základě smlouvy, není zde ani zákonná licence (kvazilicence) ani přímý výkon výlučných majetkových práv, jako v případě výše zmiňovaných děl. Zákon vyžaduje u této licenční formy písemnou formu. Na základě licenční smlouvy mezi autorem audiovizuálního díla a výrobcem prvotního záznamu tohoto díla ustanovení § 63 odst. 3 předpokládá, že *tomuto výrobcí poskytl i výhradní a neomezenou licenci, ...k užití audiovizuálního díla ve znění původním, dabovaném i opatřeném titulky, jakož i k užití fotografií vytvořených v souvislosti s pořízením prvotního záznamu.* Vzhledem k tomu, že se jedná o licenci výhradní a neomezenou, je možné, aby výrobce dále poskytl tato oprávnění i třetím osobám. Oprávnění z licenční smlouvy bude výrobce (či případná třetí osoba) moci užívat po celou dobu trvání výlučných majetkových práv. Podle ustanovení § 63 odst. 4 není možné, aby autor audiovizuálního díla od licenční smlouvy odstoupil v případě, že *jeho dosud nezveřejněné dílo již neodpovídá jeho přesvědčení a zveřejněním díla by byly značně nepříznivě dotčeny jeho oprávněné osobní zájmy.* (ustanovení § 54 odst. 1) Tato možnost, příznačná pro obecnou licenční smlouvu, je možná jen v případě, že si ji autor s výrobcem výslovně sjednají. Jedná se zde vlastně o omezení výlučného osobnostního práva autora. V tomto ustanovení se opět odráží skutečnost, že autorem je sice pouze režisér, ale jinak se do vzniku díla zapojuje množství dalších osob. Odstavec 4 se dále odvolává na některé úpravy zaměstnaneckého díla; podle něj se přiměřeně použije ustanovení § 58 odst. 4 a obdobně se použije ustanovení § 58 odst. 5. Předpokládá se tedy, že *autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně*

---

archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů

⁴⁹ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 602 - 603

překlada, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby výrobce uváděl audiovizuální dílo na veřejnost pod svým jménem, a dále, že autor udělil výrobcí svolení k dokončení svého nehotového audiovizuálního díla. Typicky se bude jednat například o pořízení titulků k dílu případně dabing do jiného jazyka.

Licence pro výrobce prvotního záznamu audiovizuálního díla však není neomezená zcela. Je výslovně uvedeno, že se nevztahuje na *pořizování rozmnoženin pro účely jejich rozšiřování.* V tomto případě by bylo nutné uzavřít další licenční smlouvu nebo tuto možnost vtělit přímo do původní licenční smlouvy. Na druhou stranu se ovšem předpokládá, že se autor audiovizuálního díla dohodl s výrobcem na odměně v obvyklé výši. Obvyklá výše odměny je podle ustanovení § 49 odst. 2 písm. a) taková, která se za smluvních podmínek obdobných obsahu této smlouvy pro takový druh díla obvykle autorovi vyplácí.

3.8 Dílo audiovizuálně užité

Dílo audiovizuálně užité nemá zákonnou definici, lze ji však dovodit v souvislosti s dílem audiovizuálním. Jedná se o samostatná literární a jiná umělecká díla, která byla užitá za účelem vytvoření audiovizuálního díla a z nichž je audiovizuální dílo uspořádáno, typicky scénář nebo filmová hudba. Není vyloučeno, aby bylo audiovizuálně užitó i dílo vědecké (např. v rámci dokumentárního filmu). Není rozhodné, zda tato díla existovala samostatně ještě před samotným audiovizuálním dílem, či vznikla až zároveň s ním, v souvislosti s jeho vznikem; nicméně bez svolení autora nemůže být do audiovizuálního díla zapracováno. Výtvoř, které nejsou způsobilé samostatného užití ani v jiném audiovizuálním díle ani jiným způsobem (např. vydáním filmové hudby na zvukovém nosiči, knižním vydáním filmového scénáře apod.), mohou být vzhledem ke své mimoprávní povaze pouze spóluautorským příspěvkem do samotného audiovizuálního díla jako díla jediného, nikdy však samostatným dílem audiovizuálním.⁵⁰ Složkami, ze kterých se skládá výsledné audiovizuální dílo, jsou kromě děl audiovizuálně užitých a složek nezpůsobilých být samostatným dílem také výkony výkonných umělců, typicky herecké výkony.

---

⁵⁰ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 616

I v případě děl audiovizuálně užitých se Autorský zákon snaží o určité zjednodušení využívání těchto děl v rámci díla audiovizuálního. V ustanovení § 64 je tedy upravena zákonná vyvratitelná domněnka, která se týká licenční smlouvy mezi autorem díla audiovizuálně užitého a výrobcem prvotního záznamu audiovizuálního díla. Tato licenční smlouva musí mít opět písemnou formu. Předpokládá se, že v ní autor udělil výrobcí *svolení dílo beze změny nebo po zpracování či jiné změně zařadit do díla audiovizuálního, zaznamenat je pro prvotní záznam takového audiovizuálního díla, jakož i dabovat je a opatřit je titulky*. Zpracování či jiná změna díla však nesmí být v rozporu s osobnostními právy autora. Dále se předpokládá, že autor díla audiovizuálně užitého uděluje *výhradní a neomezenou licenci k užití svého díla při užití audiovizuálního díla, jakož i fotografií vytvořených v souvislosti s pořízením prvotního záznamu, a to s možností oprávnění tvořící součást takové licence zcela nebo zčásti poskytnout třetí osobě*. Typicky se toto ustanovení používá v rámci propagace díla, např. reklamními plakáty. Opět je zde upravena i možnost, aby výrobce převedl svá licenční oprávnění na třetí osobu. A stejně jako v případě licenční smlouvy mezi výrobcem a autorem audiovizuálního díla se předpokládá, že výrobce se autorem *dohodl na odměně ve výši, která je obvyklá*. U všech výše uvedených ustanovení je však možné sjednat v rámci licenční smlouvy odlišné podmínky.

Zákon však výslovně stanoví, že na jednu kategorii děl audiovizuálně užitých se tyto zákonné licenční domněnky nepoužijí, a to v případě děl hudebních. Důvodem pro vyloučení děl hudebních z rozsahu zákonné vyvratitelné domněnky je tradiční výkon majetkových autorských práv k dílům hudebním prostřednictvím institutu kolektivní správy práv. Výrobce (a všichni uživatelé) audiovizuálního díla jsou zásadně povinni smluvně získat příslušné oprávnění k užití díla hudebního jako součásti audiovizuálního díla, což se v praxi zpravidla děje právě prostřednictvím kolektivního správce.⁵¹

Další dispozitivní opatření v ustanovení § 64 odst. 2 chrání výrobce audiovizuálního díla před tím, aby se dílo audiovizuálně užitě objevilo v jiném díle. Autor je zde vázán desetiletou lhůtou, během níž nemůže dílo zařadit do jiného

---

⁵¹ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 617

audiovizuálního díla. Jedná se zde vlastně o poměrně výrazné omezení majetkového práva autora. To se však opět netýká hudebních děl, jejichž omezené užití v tomto smyslu je třeba výslovně sjednat.⁵² A stejně jako u děl audiovizuálních i díla audiovizuálně užitá podléhají určitým omezením osobnostních práv autora, vzhledem k ustanovení § 64 odst. 3, který opět odkazuje na režim zaměstnaneckého díla. Znovu se tedy předpokládá, že *autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby výrobce uváděl dílo audiovizuálně užitá na veřejnost pod svým jménem*, a dále, že *autor udělil výrobci svolení k dokončení svého nehotového audiovizuálně užitého díla*.

3.9 Počítačový program

Počítačový program z hlediska informatiky je postup operací, který popisuje realizaci dané úlohy. Z hlediska autorského práva jsou považovány za literární díla, pokud splní alespoň podmínku tvůrčí původnosti. Počítačový program, byť chráněn jako dílo literární, nemusí tímto typem díla vůbec být, lze uvažovat dílo vědecké, nelze však vyloučit ani jiné dílo umělecké než literární.⁵³ Jedná se o určité legální zjednodušení, které je upraveno v ustanovení § 65 odst. 1; je zde přímo řečeno, že nezáleží na formě jeho vyjádření. Toto vyjádření může být jak formou zdrojového textu v programovacím jazyku, strojovém, typicky binárním kódu, tak také tím, jak se program jeví uživateli. Od zobrazení počítačového programu jako jedné z forem, kterým je program navenek vyjádřen, je třeba odlišovat obrazová nebo zvukově obrazová ztvárnění jiných děl vyjádřených ve vnímatelné podobě při provozu programu na obrazovce počítače. ... Tyto další výtvořiny mohou být objektivně vnímány jako díla umělecká, in concreto díla výtvarná nebo díla audiovizuální.⁵⁴ Vzhledem k tomu, že počítačové programy mají specifickou povahu, umožňuje jim tato právní fikce, aby je bylo vůbec možné za díla považovat. Vzhledem k tomu, že je chráněno dílo v kterékoli fázi svého vzniku, bude ochrana poskytována nejen hotovým počítačovým programům, ale také koncepčním výtvorům (preparatory design work) případně různým systémovým

⁵² Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. H. Chaloupková, P. Holý, 3. vydání. Praha, C.H. Beck, 2007, str. 101

⁵³ Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křest'ánová, Linde Praha a. s., 2005, str. 191

⁵⁴ Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 623

analýzám. Chráněny však nebudou jednotlivé algoritmy v programu použité. Na rozdíl od samotných programů je totiž výslovně určeno, že *myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoli prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou ... chráněny.* (ustanovení § 65 odst. 2) Jedná se o konkretizaci ustanovení § 2 odst. 6, podle něhož nemohou být autorským dílem mimo jiné myšlenky, principy a podobné předměty sám o sobě. Domnívám se proto, že tento odstavec je nadbytečný, protože oproti ustanovení § 2 odst. 6 nepřináší vlastně nic nového a pouze ho dupluje.

Autorský zákon stanoví, kdy je možné omezit autorovo právo dílo užít. Jedná se de facto o stanovení nové bezúplatné zákonné licence pro oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu. Oprávněným uživatelem je dle ustanovení § 66 odst. 6 *myšlen takový uživatel, který má vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, dále oprávněný nabyvatel licence nebo jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu.* Tato definice není příliš zdařilá, protože se jedná o kruhový výklad. Pojem „uživatel“ dle tradiční české (československé) autorskoprávní terminologie označuje osobu, která dílo či jiný předmět ochrany užívá a dopouští se tak výkonu výhradních autorských práv. Pokud jde o počítačové programy, jedná se zejména o osobu, která počítačový program rozmnožuje, rozšiřuje, pronajímá, půjčuje či sděluje veřejnosti.⁵⁵

Tento uživatel má právo počítačový program rozmnožovat, překládat, zpracovávat, upravovat či jinak měnit. Toto právo nemá neomezeně, pouze v případech, kdy to je nezbytné k využití takovéto rozmnoženiny, například při instalaci souboru do svého počítače, činí-li tak při zavedení a provozu počítačového programu nebo opravuje-li chyby počítačového programu. Pokud je to v souladu s určením programu a nedohodne-li se autor s uživatelem jinak, má právo i k jiným úpravám počítačového programu. [ustanovení § 66 odst. 1 písm. a) a b)]. Dále má uživatel právo na to, aby si zhotovil záložní rozmnoženinu počítačového programu. Zákon zde používá jednotné číslo, přesto není vyloučeno, aby si uživatel zhotovil takovýchto rozmnoženin více,

⁵⁵

Autorský zákon komentář, I. Telecom, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007, str. 634

pokud to bude v míře nezbytné pro užívání programu. Osobní potřeba do sebe zahrnuje také případné rozmnoženiny pro členy nejbližší rodiny a osoby blízké. Dalším právem uživatele je, aby sám nebo prostřednictvím osoby, kterou tím pověří, zkoumal, studoval či zkoušel funkčnost počítačového programu, aby tím zjistil myšlenky a principy, na kterých je tento program založen. Činit tak smí však pouze při zavedení nebo uložení počítačového programu do paměti počítače nebo při jeho zobrazení, provozu či přenosu, k němuž je oprávněn. Není přípustné, aby takto nabyté znalosti o principech programu dále komerčně využíval, pokud k tomu nebude mít patřičnou licenci. Krom toho může sám nebo prostřednictvím pověřené osoby rozmnožovat zdrojový a strojový kód programu nebo překládat jeho formu při rozmnožování tohoto programu, překladu, úpravě nebo jiné změně, ke které je tento uživatel oprávněn. Uživatel je zde ovšem opět limitován, nemůže takto rozmnožovat či upravovat původní počítačový program neomezeně. Zákon zde připouští tuto činnost uživatele jen v situaci, kdy je to *potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými počítačovými programy, jestliže informace potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení nejsou pro takové osoby dříve jinak snadno a rychle dostupné a tato činnost se omezuje na ty části počítačového programu, které jsou potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení.* (ustanovení § 66 odst. 1 písm. e) Takto získané informace nesmějí být poskytnuty jiným osobám, ani využity k jiným účelům než je to nezbytné k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu. Rozhodně nesmějí být tyto informace využity pro vytvoření plagiátu původního počítačového programu.

V ustanovení § 66 odst. 2 je výslovně stanoveno, že rozmnoženinou počítačového programu se rozumí i takzvaná technická rozmnoženina, tj. rozmnoženina *nezbytná k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače, jakož i pro jeho zobrazení, provoz a přenos.* Toto ustanovení nemá žádný zvláštní přínos, protože s technickou rozmnoženinou se počítá už v ustanovení § 13, kde je upravena možnost dočasné rozmnoženiny v jakékoli formě, jakýmkoli prostředky včetně elektronických.

V případě, že použitý počítačový program je pouhou nevýznamnou součástí

celého předmětu, je v ustanovení § 66 odst. 3 upravena výjimka z majetkového práva autora. Takovýto předmět je možné půjčovat i pronajímat mimo právní režim Autorského zákona. Typické je to zejména pro spotřební elektroniku, kdy počítačový program zajišťuje pouze funkčnost takového předmětu.

Zákon pomocí ustanovení § 66 odst. 7 upravuje výčet předchozích zákonných ustanovení, která se na počítačové programy nevztahují. Jedná se o část zákonných licencí k bezplatnému užití díla, konkrétně o rozmnožování na papír nebo na podobný podklad (ust. § 30a), užití díla v souvislosti s předvedením či opravou přístroje zákazníkovi (ust. § 30b), citaci (ust. § 31), propagaci výstavy uměleckých děl a jejich prodeje (ust. § 32), užití díla umístěného na veřejném prostranství (ust. § 33), zčásti o úřední a zpravodajskou licenci [ust. § 34 písm. b) až d)], užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního (ust. § 35), omezení práva autorského k dílu soubornému (ust. § 36), knihovní licenci (ust. § 37), licenci pro zdravotně postižené (ust. § 38), licenci pro dočasné rozmnoženiny (ust. § 38a odst. 2), licenci pro fotografickou podobiznu (ust. § 38b), nepodstatné vedlejší užití díla (ust. § 38c), licenci k dílům užitého umění a dílům architektonickým (ust. § 38d), licenci pro sociální zařízení (ust. § 38e), užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografií jeho vystavením (ust. § 39), obcházení účinných technických prostředky ochrany (ust. § 43 odst. 1 a 4 až 6) a odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora (ust. § 54). Je zjevné, že i bez tohoto výčtu by nebylo možné některé z výše zmiňovaných licencí pro počítačové programy použít, už jen proto, že se zabývají zcela jinými typy děl. V tomto směru je tedy část výčtu nadbytečná. Jiné omezení zákonných licencí je však vhodné, například u knihovní licence. V případě, že by byly počítačové programy volně zpřístupňované v knihovnách apod., bylo by technicky velice snadné vytváření plagiátů takto zpřístupněných děl.

V ustanovení § 66 odst. 8 je ještě konkrétně upraven dopad technických prostředků ochrany práv na počítačové programy. Těmi *podle § 43 nejsou dotčena ustanovení odstavce 1 písm. d) a e) v rozsahu nezbytném k využití těchto omezení. Autor, který pro své dílo použil technické prostředky podle § 43 odst. 3, je povinen zpřístupnit*

počítačový program oprávněnému uživateli v rozsahu podle odstavce 1 a je povinen označit počítačový program chráněný technickými prostředky uvedením jména a adresy osoby, na kterou se má oprávněný uživatel za tím účelem obrátit.

Domnívám se, že už samotné zařazení ochrany počítačových programů pod autorskoprávní režim není zcela vhodné. Je vysoce pravděpodobné, že při stejném zadání a k dosažení stejného cíle, bude vytvořen stejný nebo alespoň velice podobný počítačový program, bez ohledu na to, kdo bude jeho autorem. Počítačový program tedy jen velice obtížně může být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Autorský zákon to v ustanovení § 2 odst. 2 zohledňuje, a požaduje pro počítačové programy pouze naplnění požadavku původnosti. Směrnice o právní ochraně počítačových programů přímo uvádí, že pro stanovení způsobilosti k ochraně není uplatňováno žádné jiné kritérium.⁵⁶ Dále je počítačový program řazen mezi díla literární, ke kterým se ale svou povahou přibližuje jen okrajově; cílem počítačového programu není žádný umělecký dojem, který bývá tradičně s literárními díly spojován. Programy jsou vlastně tvořeny jen účelovým seskupením jednotlivých znaků konkrétního programovacího jazyka, které nemají žádný estetický cíl (dle směrnice je hodnocení estetických vlastností programu přímo irelevantní), ale slouží pouze k tomu, aby určitá funkce hardwaru (respektive jiného softwaru) správně fungovala, je určen ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému a s uživateli. Dala by se zde vidět paralela například s návodem k použití. Směrnice mezi svými důvody přímo uvádí, že *počítačové programy hrají stále významnější roli v mnoha průmyslových odvětvích a technologie počítačových programů mohou být tedy považovány za podstatné pro průmyslový rozvoj Společenství.* Vzhledem k výše napsanému se domnívám, že v případě počítačových programů by bylo vhodnější řešit jejich úpravu ne v režimu autorskoprávním, ale coby svébytný předmět průmyslového vlastnictví. Jeho režim by se pak mohl blížit například užitému vzoru.

3.10 Databáze

Databáze má v autorském zákoně svou vlastní úpravu v ustanovení § 88 - 94.

---

⁵⁶ Článek 1 odst. 3 Směrnice rady ES 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů

Jedná se o *soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření.* (ust. § 88) Může se jednat například o soubor různých hudebních skladeb na jedno CD nebo telefonní seznam. Databází však není audiovizuální dílo. Množství položek databáze není nijak limitováno. Je možné, aby se jedno dílo stalo součástí více databází. Pokud jsou do databáze zařazeny jednotlivá autorská díla, musí je pořizovatel databáze plně respektovat, tato práva zůstávají nedotčena.

Jsou-li do databáze zařazena jednotlivá autorská díla, práva jejich autorů k těmto dílům zůstávají nenarušena a pořizovatel databáze je musí plně respektovat. Respektovat autory zařazených děl musejí i uživatelé databáze. Ti mohou na základě ustanovení § 91 vytěžovat nebo zužitkovávat nepodstatné části databáze běžně, přiměřeně a aniž by tím působili pořizovateli databáze respektive autorovi díla zahrnutého do databáze újmu.

Databáze jako taková může být autorským dílem za předpokladu, že je alespoň původní. Pro původnost uspořádání je rozhodující, zda dané uspořádání není obvyklé, zažité, jako např. abecední řazení jmen, protože pak by nemohlo být považováno za autorův vlastní duševní výtvor.⁵⁷ Práva k databázi náležejí jejímu pořizovateli. Pořizovatele nelze ztotožnit s autorem. V ustanovení § 89 se připouští, aby pořizovatelem byla kromě osoby fyzické také právnická osoba. Není nutné, aby dílo sama vytvořila, stačí, pokud dala podnět k tomu, aby dílo vytvořila jiná osoba. Podnětem bude zpravidla to, že pořizovatel je investorem dané databáze. Ať už však databázi vytvořila sama či k tomu dala podnět, bude databáze vytvořena na její odpovědnost. Problém však může vzniknout při kolizi s ustanovením § 5 odst. 2. Podle něj *autorem díla souborného je fyzická osoba, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala.* Je otázkou, zda je možno považovat databázi za souborné dílo, pokud ji vytvoří právnická osoba. Domnívám se, že ano, protože i v rámci právnické osoby budou konkrétní práci na uspořádávání databáze vykonávat jednotliví lidé – autoři. Ti budou toto dílo vytvářet pravděpodobně coby zaměstnanci případně coby dílo na

---

⁵⁷ Právní ochrana databází, J. Leščinský, C.H. Beck, Praha 2003, str. 7

objednávku. A v ustanovení § 58 odst. 7 je přímo uvedeno, že pokud bude databáze vytvořena jako dílo na objednávku, spadá pod režim zaměstnaneckého díla.

4. Závěr

Ve své práci jsem měla za cíl vytvořit souhrn jednotlivých druhů autorských děl a jejich ochrany do přehledné srovnávací práce. Pokusila jsem se jednoduše shrnout základní charakteristiku díla jako takového i zvláštních druhů děl, které se této obecné charakteristice nějakým způsobem vymykají. Postupovala jsem systémem od obecného ke konkrétnímu. V oddílu věnovaném obecné úpravě jsem zčásti použila komparativní metodu, kdy jsem obecnou úpravu srovnala se specifickými situacemi, které mohou nastat, bez ohledu na to, jakého druhu díla se týkají. Zčásti jsem zde postupovala způsobem prostě popisným. V oddílu týkajícím se zvláštních ustanovení u konkrétních druhů děl jsem nešla do větší hloubky, spíše jsem se snažila vysvětlit u jednotlivých institutů, z čeho pramení jejich faktická zvláštnost a jak tato specifičnost ovlivňuje ochranu a výkon především majetkových práv jejich autorů. Místy jsem doplnila i několik konkrétních příkladů. Poukázala jsem i na to, že na některých místech se zákonná úprava dubluje a pro dostatečnou ochranu práv a zájmů autora je určité ustanovení nadbytečné.

Seznam zkratek

p.p. – pozdější předpisy

WIPO – World Intellectual Property Organisation / Světové organizace duševního vlastnictví

O.z. – občanský zákoník

Odst. – odstavec

Ust. - ustanovení

Seznam použité literatury a pramenů

Autorský zákon a předpisy související – komentář, J. Kříž, I. Holcová, J. Kordač, V. Křestřanová, Linde Praha a.s., 2005

Autorský zákon na prahu tisíciletí, H. Masopustová, In: Právní rádce, 2000, č. 8

Autorské právo zákon, komentáře, vzory a judikatura, M. Šebelová, Computer Press, a.s, Brno 2006

Autorský zákon komentář, I. Telec, P. Tůma, C.H. Beck, Praha 2007

Dílo jako předmět autorského práva, V. Čížková, In: Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního. Sbor. Praha, 1972

Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO, T. Dobřichovský, Linde Praha a.s., 2004

Občanské právo hmotné 3, M. Knappová, J. Švestka, J. Dvořák a kol., ASPI a.s., 2007

Ochrana autorských práv v informační společnosti, J. Kříž, Linde Praha a. s., 1999

Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl, M. Šalamoun, 1. vydání, Praha C.H. Beck, 2003

Právní ochrana databází, J. Leščinský, C.H. Beck, Praha 2003

Určitě by se Lada zasmál? P. Tůma In: Právní rádce, 2002, č. 6

Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. H. Chaloupková, P. Holý, 3. vydání. Praha, C.H. Beck, 2007

Summary

The Overview of the Special Ways of Protection of Particular Kinds of Authors' Works Including the Comparison with Common Protection

The purpose of my study was to produce a brief but wide overview of the common protection of author's work as well as the special aspects of certain works.

The chapter one of my work shortly explains what copyright is in general and how is it divided. I mentioned the division into continental system and common law system. Then I illustrated the evolution of this system of law both within the Czech Republic and internationally. I also pointed out the European regulation.

The chapter two deals with the author's work in general. Subchapter 2.1 provides the definition and the enumeration of possible author's works. In following parts I used the comparative method to distinguish unique and original works (2.1.1), originally created works and derivative works (2.1.2), works with an indicated author, anonymous and pseudonymous work (2.1.3), work of the living author, work after the author's death, free work (2.1.4), special terms of protection of the economic rights according to the nature of the specific work (2.1.5). Subchapter 2.2 notices a group of works not protected by the Copyright Act because of their public interest exceptions. Subchapter 2.3 deals with the principle of authorship and is followed by subchapter 2.4 which states the specific position of joint authors. Subchapter 2.5 returns to the explanation of copyright. It focuses on the explanation of two distinct concepts of copyright system and tries to find the prevailing aspects. Next subchapters are describing the moral rights (2.6) and the economic rights (2.7) of the author both during his life and after his death. Finally the subchapter 2.8 mentions some ways of copyright infringement and enumerates particular possibilities of claiming the author's rights.

The chapter three characterises special provisions on certain works. These works are specific because of their nature and special economic interests of persons other than authors. Subchapter 3.2 introduces the employee work, 3.3 collective work, 3.4 school work, 3.5 work created on order, 3.6 work created for competition, 3.7 audiovisual

work, 3.8 works used audiovisually, 3.9 computer program and 3.10 the aspects of database which are connected with the rights of authors of the works contained in the database. The specific character of the works listed above is being shown by the special protection of the investor. He usually can either perform the economic rights which belong to the author or is entitled to enter into a licence agreement. Computer program is limited by the compulsory licence for the legitimate user.

The chapter four is the conclusion of my study. It describes the method chosen to create an overview that would cover this wide range of various authors' works and specific ways of their protection.

Klíčové slovo

Ochrana autorského díla - the protection of the author's work